

телно немамо у Далмаціи до данасъ ни Предсѣдателя, ни Засѣдателя, ни Члепова консисторіалны.

Провикарыи Бокоторскій. Пречестный Господинъ Ириней Поповиць, Архимандрит Манастира Режевиѣа.

Манастири у Далмаціи.

I. Крупа. Храмъ Успеніе пресвете Богородице.

Налази се у Окружію Задарскомъ, у покраини (distretto) Обровачкой. Братія су у нѣму слѣдећа:

Пречестный Г. Атанасій Чурлиць, Архимандритъ и учитель клирикалногъ заведенія V. класе у Задру.

Преподоб. Г. Венедиктъ Бордиць, администратор Манастира.

„ „ Сялвестаръ Вучковиць, Јеромонахъ, сѣди у Скрадину.

„ „ Генадій Бѣдовъ, Јеромонахъ.

„ „ Јосифъ Кончаревиць, админис. парохіе Исламске.

„ „ Серафимъ Матавуль, Памѣстникъ.

„ „ Герасимъ Петрановиць, Јеромонахъ и учитель клирикалногъ заведенія III. класе у Задру.

„ „ Јоаникій Ишпировиць, админ. парохіе Крупске.

„ „ Лукіанъ Милковиць, Јеродіаконъ.

II. Крка. Соборъ Архистратига Михаила.

Налази се у окружію Задарскомъ, у покраини Скрадинской. Братія су у нѣму слѣдећа:

Пречестный Г. Стефанъ Кнежевиць, архимандритъ и гвоздене крупе III. Реда кавалиръ. Препод. Г. Никифор Ковачевиць, Проигуманъ.

„ „ Макарій Вукадиновиць, обдаренъ златнимъ крстомъ за грађанске заслуге, Парох Косовскій.

„ „ Јаковъ Бѣдовъ, Администратор Петрове Цреве.

„ „ Стефан Видосавлѣвиць, Јеромонахъ сѣди у Скрадину.

„ „ Неофитъ Нѣгушъ, Админист. Парохіе у Дрнишу.

„ „ Антоній Миовиць, Јером.

„ „ Никаноръ Синобад, Јером.

„ „ Лукіанъ Кундаица, Админ. Парохіе Кистаньске.

„ „ Киприанъ Стануловиць, Јеродіаконъ и учитель клирикалный IV. класе у Задру.

III. Драговиць. Рождество пресвете Богород.

Налази се у Окружію Сплѣтскомъ, у покраини Врличкой. Братія су у нѣму слѣдећа.

Архимандрія е управљѣна.

Препод. Г. Јеротей Ковачевиць, Проигуманъ.

„ „ Партеній Милковиць, Админ. Парохіе Дицманске.

„ „ Јаковъ Радуловиць, Јеромонахъ, и Адм. Манаст.

„ „ Иларіонъ Торбица, Јеромонахъ.

IV. Савина. Успеніе пресвете Богородице.

Налази се у Окружію Которскомъ, у покраини Кастил-Новской. Братія су слѣдећа:

Архимандрія е упрасна.
 Препод. Г. Герасимъ Раповацъ, Администратор
 Манастира.

” ” Хрисантій Николаевиъ, Адм. Паро-
 хіе Которске.

” ” Данилъ Накиѣновиъ, Јеромонахъ.

V. Б а н я. Храмъ св. Великомученик Георгій.
 Налазисе у Окружію и у покраини Ко-
 торской.

Преподоб. Г. Арсеній Папиъ, Администрато-
 ръ Манастира.

VI. Л а с т в а. Рождество Богородицы.

У истом Окружію и покраини Которской;
 има слѣдећу братію:

Препод. Г. Стефанъ Вуковиъ, Адм. Манастира.

” ” Висариоуъ Любиша, Јеромонахъ.

VII. М а и н е. Успеніе Богоматере. (1.)

У Окружію Которскомъ, у покраини Буд-
 ванской. Манастиръ овај нема засадъ ни едногъ
 Јеромонаха одъ године 1848.

VIII. П р а с к в и ц а. Св. Отацъ Николай.

У Окружію Которскомъ у покраини Буд-
 ванской, са слѣдећомъ братіомъ:

Архимандрія е упрасна.

Препод. Г. Синесій Давидовиъ, Игуманъ.

” ” Јосифъ Митровиъ, Јеромонахъ.

IX. Д у л њ о. Св. Првомученик Стефанъ.

У Окружію Которскомъ, у покраини Буд-
 ванской.

Препод. Г. Максимъ Милетиъ, Админи-
 страторъ Манастира.

X. Р е ж е в и њ. Св. Првомученикъ Стефанъ.

Налазисе у Окружію Которскомъ, у по-
 краини Будванской; има слѣдећу братію:

Пречестный Г. Иринеј Поповиъ Архиман-
 дритъ и Провикарій, съди у Котору.

Препод. Г. Никодимъ Мединъ, Адм. Манастира.

” ” Инокентій Павловиъ, Администрато-
 ръ Парохіе Будванске.

” ” Василиј Перавиъ, Јеромонахъ.

XI. Г р а д и ш т е. Св. Отацъ Николай.

У Окружію Которскомъ, у покраини Буд-
 ванской.

Препод. Г. Петроній Давидовиъ, Админист.
 Манастира.

Примѣчанъ. Ни еданъ се овај Манастиръ
 неможе сравнити у красоти, у богатству, у
 начипу са Фрушкогорскимъ Сремским Манасти-
 рима.

Обширніе описаніе гдѣкои одъ овы Мана-
 стира налазисе у Магазицима 1843. стр. 37—48.
 1845 стр. 118 — 122. 1846. стр. 132 — 134.
 1849 стр. 152 — 160.

П а р о х і е.

Многе Парохіе састављене су изъ выше
 села, зато љу назначити свако село поименце,
 коя одной Парохіи принадлеже, написаћу брой
 душа у свакомъ селу, и казаћу имали свою
 цркву или нема. То све съ временомъ служиће
 за исторію. Примѣтиће се да едно мало село
 раздѣлено е на двѣ парохіе; то зависи одъ
 вољъ народа, ерѣ многи гдѣ имъ се ближе

свиди, или гдѣ имаю выше пріятеля и сродника, тамо у цркву и иду; и у ону се парохію у-брояваю, будући да парохіе іошъ пису као по другимъ земляма систематички разређене. *) Овай нередъ мислимъ, да приноси великій замршай у домовнымъ протоколима, и у броявю душа; зато бы се желило, а и време е за Бога! да се и у Далмаціи Парохіе болъ уреде.

1. У ПОКРАИНИ (DISTRETTO) ЗАДАРСКОЙ.

Парохіа Задаръ.

Задаръ градъ. Парохіална црква: Св. Пророкъ Іліа съ едномъ маломъ капсломъ св. Спиридопа у истой цркви. Администратор Г. Христифоръ Мусић, има душа . у све . 354

Смоковићъ.

Смоковићъ. Парохіална црква: Св. Великомученикъ Георгій . . . 597
Мурвица. Цркве нема у селу . . . 87
Польица „ „ „ . . . 84
Црно „ „ „ . . . 89
Земуникъ „ „ „ . . . 120

Парохъ Г. Григорій Кордићъ у све 977

Исламъ.

Исламъ-Грчкій. Филіална црква: Св.

Николай . . . 378

Ислам-Латинскій. Цркве нема . . . 12

*) Има и другій узрокъ што е едно мѣсто на выше Парохіа раздѣлено. Многе су се фамиліе изъ однога села у друго преселывале, гдѣ су видиле, да могу за себе болъга життя паћи или прекупити; по и пакъ, небудући посве удалъни одъ старинске свое цркве, којой су нѣови прапцы темель полагаи, и около кое пртве кости нѣови родителя и прародителя почиваю, исте ес придржаваю. Д.—

Поседаръ.	Цркве нема	8
Под-градиномъ	„ „	5
Радовинъ	„ „	11
Рушаль	„ „	9
Суваре	„ „	26
Веляни	„ „	40
Трлюге	„ „	7
Капићъ.	Парохіална црква: Св. Пророкъ Іліа	222
Грибанъ.	Фил. црква: Сошествіе св. Духа	205
Администраторъ Парохіе: Г. Јосифъ Кончаревићъ.		923

2. У ПОКРАИНИ БЕНКОВАЧКОЙ.

Парохіа Миранъ.

Миранъ.	Парохіална црква: Св. Арх. Гаврилъ	92
Запужанъ.	Цркве нема	203
Ягодня горня	„ „	256
Ягодня долня	„ „	89
Полача	„ „	57
Лишане	„ „	226
Тинъ	„ „	59
Какма	„ „	8
Парохъ Г. Спиридонъ Калишићъ.		990

Церанъ.

Церанъ.	Парохіална црква: Св. Пророкъ Іліа	318
Пристегъ.	Цркве нема	204
Врапа	„ „	62
Родашиновцы	„ „	46
Администратор Парохіе Г. Петаръ Каланъ.		630

Бенковацъ.

Бенковацъ. Пар. црква: Рождество	
Св. Иоанна Крест.	185
Буковиѣ. Цркве нема.	467
Перушиѣ	130
Булиѣ	61
Адм. Парохіе Г. Стоянъ Мир-	843
ковиѣ.	

Кула-Атлагиѣ.

Кула-Атлагиѣ. Пар. црква: Св. Ни-	
колаѣ	315
Корлатъ. Цркве нема	105
Кличевица	11
Растевиѣ	241
Парохъ Г. Георгій Вуиновичъ.	672

Биляне.

Биляне горѣ. Пар. црква: Св. вел.	
Георгій	282
Корлатъ. Цркве нема	112
Смилчиѣ	210
Надинъ	112
Биляне долнѣ	183
Трлюге	79
Парохъ Г. Григорій Вуиновичъ.	978

Коларине.

Коларине. Пар. црква: Св. вел. Георгій	205
Админ. Парохіе Г. Спиридонъ	
Витасъ.	

Бергудъ.

Бергудъ. Пар. црква: Св. Лазаръ.	310
--	-----

Брушка. Цркве нема	50
Козловацъ	210
Адмиц. Парохіе Г. Спиридонъ	570
Витасъ.	

3. У ПОКРАИНИ ОБРОВАЧКОЙ.

Обровацъ.

Обровацъ. Пар. црква: Сошествіе	
Св. Духа	103
Витонъ. Цркве нема	100
Мушковцы	158
Крушево	63
Зеленградъ	210
Админ. Пар. Г. Иоанъ Урукало.	634

Билищане.

Билищане. Пар. црква: Рождество	
Св. Иоанна Кр.	828
Мушковцы. Цркве нема	195
Парохъ Г. Петар Олуиѣ	1023

Жегаръ.

Жегаръ. Пар. црква: Св. Вел. Георгій	1176
Адм. Пар. Г. Иоанъ Сундечиѣ.	

Круна.

Круна. Монастирска црква: Успеніе	
Богородице	378
Голубиѣ. Цркве нема	539
Адм. Парохіе Јером. Јоаникій	
Ишировиѣ.	917

Бълина.

Бълина. Пар. црква Св. Параскева	480
(Магазинъ 1850.)	2

Парчиѣ. Цркве нема	460
Медвиѣе	125
Адм. Пар. Г. Теодоръ Жежель.	1065

К а р и н ъ.

Каринъ. Пар. црква: Св. Кирикъ и Юлиита	1064
Поповиѣ. Цркве нема	108
Парохъ Г. Трифонъ Копчаревиѣ.	1172

4. У ПОКРАИНИ СКРАДИНСКОЙ.

С к р а д и н ъ.

Скрадинъ. Пар. црква: Св. Спиридонъ	257
Посъ, другогаже зовесе Калицы Цркве нема	128
Парохъ Г. Яковъ Ардала.	385

Д о б р о п о л ь ц ы.

Добропольцы. Пар. црква: Св. Вел. Георгій	434
Островица. Филиал. црква: Св. Еван- гел. Лука	136
Жажвиѣ. Цркве нема	43
Меѣаре	13
Морполача	51
Вукшиѣ	20
Драгишиѣ	6
Гошиѣ	119
Адм. Парохіе Г. Кириакъ Арам- башаѣ.	822

Б е в е р с к е.

Беверске. Пар. црква: Св. Пророкъ Иліа	665
---	-----

Вариводе. Цркве нема	354
Меѣаре	19
Парохъ Г. Савва Бѣлановиѣ	1038

Б р и б и р ъ.

Брибиръ. Пар. црква: Св. Иоакимъ и Анна	437
Криѣус. Цркве нема	139
Каканъ	13
Адм. Парохіе Г. Василиј Кова- чевиѣ.	589

Б р а т и ш к о в ц ы.

Братишковцы. Пар. црква: Св. Никол.	345
Пластово. Цркве нема	120
Каканъ	80
Иѣво	40
Велика-глава	185
Сопковиѣ	280
Дубравице	17
Рупе	27
Смрделъ	381
Ждрацапъ	40
Чистамала	165
Гаѣелези	45
Жажвиѣ	10
Парохъ. Г. Даміанъ Доброта.	1735

К и с т а н ъ.

Кистанъ. Пар. црква: Св. Николай	1214
Ивошевцы. Филиална црква: Рожде- ство Св. Иоанна	704
Рудоле. Цркве нема	224
Богетиѣ	90
Мратово	81

Сукновцы. Црква нема	35
Оклай	57
Админ. Парохіе Јером. Лукіанъ Кундаица.	2405

5. У ПОКРАИНИ КНИНСКОЙ.

Петрова-Црква.

Біовичице-село. Парохіална црква: Св. Ап. Пет. и Пав.	887
Модрино-село. Црква нема	79
Болашацъ	360
Нунићъ	651
Админ. Парохіе Јером. Јаковъ Бѣдовъ.	1877

Ервеникъ.

Ервеникъ. Пар. црква: Св. Николай Парохъ Г. Спирид. Копчаревићъ.	1584
---	------

Мокрополъ.

Мокрополъ. Парохіална црква: Св. Еван. Лука	975
Парохъ Г. Андриа Бѣдовъ.	

Радучићъ.

Радучићъ. Парохіална црква: Св. Ве- лик. Георгій	576
---	-----

Админ. Пар. Г. Иліа Бѣдовъ.

Паџене.

Паџене. Парохіална црква: Св. Вел. Георгій	842
Оѣстово. Црква нема	420
Парохъ. Г. Иліа Бѣдовъ. Ста- рацъ Г. Атанасій Бѣдовъ.	1262

Отонъ.

Отонъ. Парох. црква: Св. Пр. Иліа	563
Бендеръ. Црква нема	280
Радилѣвацъ	189
Протопресвитеръ Г. Петаръ До- бриевићъ. Капелан Г. Јоан. Добриевићъ.	1042

Плавно.

Плавно. Парохіална црква: Св. Вел. Георгій	1887
Радилѣвацъ. Црква нема	329
Парохъ Г. Теодоръ Опачићъ. Спомоћникъ Г. Симеонъ Опачићъ.	2216

Стрица.

Стрица. Пар. црква: Рождество Св. Јоанна крест.	1039
Комалићъ. Црква нема	193
Парохъ Г. Николай Плавнићъ.	1232

Голубићъ.

Голубићъ. Пар. црква: Св. Архідіак. Стефанъ	1482
Протопресвитеръ Г. Ник. Плавша.	

Жагровићъ.

Жагровићъ. Парох. црква: Св. Ник.	851
Миликинобрдо. Црква нема	292

Админ. Парохіе Г. Никола Дон-
дуръ. Старацъ Г. Марко Саблићъ.

Книнъ.

Книнъ. Црква нема	108
Книнско-полъ. Парох. црква: Св. Ве- лик. Георгій	397

Ковачиць. Цркве нема	401
Врполъ	111
Парохъ Г. Стефанъ Новаковиць.	1017
Діаконъ Г. Савва Новаковиць.	

Полача.

Полача Велика. Пар. црква: Св. Апостоли Пет. и Пав.	736
Полача мала. Цркве нема	345
Туриць	256
Парохъ Г. Антоній Радуловиць.	1337

Бискупіа.

Бискупіа. Пар. црква: св. Троица	628
Лопуже. Цркве нема	192
Админ. Парохіе Г. Михаїл Поповиць.	820

Врбникъ.

Врбникъ. Пар. црква: Св. Николай	1058
Книнъ. Цркве нема	63
Лобачъ	125
Бободоль	158
Лукаръ	107
Парохъ Г. Спирид. Добрієвиць	1511

Косово.

Шароваць. Парох. црква: Св. Пророкъ Іліа	200
Марковаць. Цркве нема	230
Орлиць	618
Раѓане	297
Рађе	220
Уздолъ	440

Рамляни. Цркве нема	574
Звѣрняць	163
Админ. Парохіе Јером. Макарић Вукадиновиць. Канцеланъ Г. Мліа Поповиць.	2742

6. У ПОКРАИНИ ДРИИШКОЈ.

Дриишь.

Дриишь. Парохіална црква: Успеніе Богородицы	438
Равање. Цркве нема	236
Велушиць	185
Житиць	244
Админ. Парохіе Јером. Неофитъ Пъгушь.	1103

Теплю.

Теплю. Парохіална црква: Св. Ап. Пет. и Пав.	347
Сѣвериць. Цркве нема	80
Міочиць	159
Біочиць	756
Штиково. Филіална црква: Св. Еван. Лука	430
Парохъ Г. Стефанъ Вуйновиць	1772

Каняне.

Каняне. Парох. црква: Препод. Параскева	369
Кадина-главица. Цркве нема	149
Віочиць	270
Админ. Парохіе Г. Симеонъ Пунтъ.	788

Б а л ь к е.

Бальке. Парох. црква: Рождество Св. Иоанна Кр.	450
Мирловиць. Цркви нема	222
Градаць	49
Отавице	13
Админ. Парохіе Г. Сим. Пулиць	<u>734</u>

К р и ч к е.

Кричке. Пар. црква Св. Вел. Георгій	257
Ружиць. Цркви нема	39
Мосекъ	58
Седраниць	20
Админ. Парохіе Г. Теодоръ Кнежевиць. Стараць Г. Марко Кричка.	<u>374</u>

7. У ПОКРАИНИ ШИБЕНИЧКОЙ.

Ш и б е н и к ъ.

Шибеникъ градъ. Пар. црква: Успеніе Богородице	203
Шибеникъ варошъ. Филіална црква: Вознесеніе Христова	212
Билице. Цркви нема	10
Вруль	40
Сладка-драга	14
Градина	70
Копѣврате	72
Радониць	103
Горишъ	58
Данило	12
Раслина	21
Рогозница	5
Водице	8
Админ. Пар. Г. Иоаннъ Шушиць.	<u>828</u>

8. У ПОКРАИНИ ВРЛИЧКОЙ.

В р л и к а.

Врлика. Парохіална црква: Св. Ник.	78
Цивляне. Цркви нема	343
Мареваць	99
Котлуша	105
Читлукъ	126
Цегина	543
Косоре	84
Куваръ	83
Шушнаръ	26
Горіакъ	58
Јежевиць	9
Подосое	269
Маовице	179
Админ. Пар. Г. Кирилъ Жежелъ.	<u>2002</u>

О т и ш и њ ъ.

Отишиць. Пар. црква: Св. Арх. Мих. Парохъ Г. Петаръ Стопсавлавиць.	1106
--	------

Д р а г о в и њ ъ.

Драговиць. Монастирска црква: Рождество Богородице	15
Коляне. Цркви нема	1096
Лакшаць	145
Дабаръ	137
Засокъ	85
Вителиць. Филіална црква: Св. Еван. Лука	358
Волгиць. Цркви нема	25
Петравль	27
Админ. Парохіе Јером. Иларіонъ	<u>1988</u>
Торбица.	

9. У ПОКРАИНИ СИЛЬСКОЙ, ТРОГИРСКОЙ И СЛЪТСКОЙ.

Загорь.

Дипло. Парохіална црква: Успеніе	
Богородице	148
Осос. Цркве нема	10
Сичане " "	31
Дугополъ " "	9
Слѣтъ. Капела у куки Г. Димитро- вића	20
Суачь. Цркве нема.	32
Лучане " "	54
Радуна " "	74
Зелово " "	60
Муъь " "	22
Броѣпаць. Црква: Првоврховни Ап.	178
Вучевица. Цркве нема	133
Бристенново " "	25
Радошићь " "	130
Убле. Црква: Св. Великом. Георгій	170
Админ. Парохіе Јером. Партеній Милковићь.	1096

10. У ПОКРАИНИ ИМОСКОЙ.

Имоскій.

Имоскій. Цркве нема	216
Главина. Парохіална Црква: Успеніе	
Богоматере	159
Пролижаць. Цркве нема	84
Црпогорцы " "	177
Пебрижеваць " "	175
Зміарцы " "	82
Свибъ " "	19
Аржано " "	31

Тиорице. Цркве нема	76
Парохъ Г. Спиридонъ Маргетићь	1019

11. У ПОКРАИНИ НЕРЕТВАНСКОЙ, СТОН- СКОЙ И КОРЧУЛАНСКОЙ.

Неретва.

Опузина. Парохіална црква. Успеніе	
Богородице	10
Метковићь. Цркве нема	100
Глушцы " "	60
Добранъ " "	10
Сливно " "	40
Градина " "	4
Стовъ " "	4
Корчула " "	6
Трстеникъ " "	3
Адм. Пар. Г. Савва Новаковићь.	237

12. У ПОКРАИНИ ДУБРОВНИЧКОЙ.

Дубровникъ.

Дубровникъ градъ и предградія Паро- хіална црква: Благовѣщеніе Бо- городице. Капела Св. Арх. Ми- хаилъ, оба двѣ изванъ града	311
Протопресвитеръ Г. Георгій Нико- ласвићь. Спомоѣникъ и Учитель Г. Теодоръ Янковићь.	

13. У ПОКРАИНИ КАСТЕЛНОВСКОЙ.

Мойдежъ.

Мойдежъ. Пар. црква Вознесеніе Фил.	
Рожд. Богородице	199
Ковачи. Цркве нема	99

Міокусовиць. Фил. цр. Св. Недѣля 109

Адм. Парохіе Г. Спиридонъ Поповиць. 407

Ратишевина.

Ратишевина. Пар. црква: Св. Троица 101

Подплатина. Цркве нема 36

Трторъ. Фил. црква: Св. Чудотъ.

Косма и Даміанъ 70

Адм. Парохіе Г. Спиридонъ Поповиць. 207

Требесинъ.

Требесинъ. Парох. црква: Св. Тома 189

Сушкешанъ. Фил. црква: Св. Пер-

вомуч. Стефанъ (2) 98

287

Мокринс.

Мокринс горінь. Пар. цр. Св. Варвара.
Фил. Св. Іліа 286

Мокринс долинь. Филіал. црква Св.
Велик. Георгій 180

Црлѣпо-брдо. Филіал. цр.: Честный
Крестъ 269

Адм. Парохіе Г. Іоаннъ Лазаревиць. 735

Камено. (3.)

Дражевиць. Парох. цркве: Св. Ар-
хид. Стефанъ 200

Забрђе. Филіал. црква: Св. Николай 35

Пипери Рождество

С. Пред. Іоанна 100

Пугаль. Цркве нема 95

Админ. Парохіе Г. Іоаннъ Лазаревиць. 430

Поди. (4)

Поди. Парох. црква: Св. Сергій и
Вакхъ 345

Брайковина. Фил. црква: Св. Арх.
Михаилъ 62

Мельина. Цркве нема 48

Парохъ Г. Пет. Аврамовиць. 455

Топла.

Топла. Пар. црква: Вознесіе. Фил.
Св. Вел. Георгій 202

Игало. Цркве нема 152

Новый 84

Сербина (5) 50

Парохъ Г. Христифоръ Лумбардиць. 488

Саввина. (6.)

Саввина. Парох. црква: Св. Савва
Србскій 115

Сербина. Цркве нема 16

Новый 26

Мельина 14

Админ. Парохіе Јером. Герасимъ Раповаць. 171

Сасовиць.

Сасовиць. Парох. црква: Св. Ар-
хидіак. Стефанъ 114

Іоаннмиръ. Цркве нема (7). 136

Парохъ Г. Іоаннъ Чуквасъ. 250

К у т и.

Кутн. Парохіална црква: Св. Троица	257
Руево. Цркве нема	200
Зеленица „ „	71

Парох Г. Александеръ Накиѣ-
новиѣ. 528

Л а с т в а и Ж л ѣ б и.

Ластва. Парохіална црква: Св. Про- рокъ Іліа	53
Жлѣби. Филіална црква: Св. Ник.	192
Пресѣка. Цркве нема	117

Парохъ Г. Іоаннъ Чуквасъ. 362

К у м б о р ь.

Кумборъ. Парохіална црква: Покровъ Богородицы	132
Тиловиѣ. Цркве нема	84
Вуиновѣи „ „	69

Админ. Пар. Г. Ігнатій Злоковиѣ. 285

Б е н о в и ѣ и.

Беновиѣи. Парох. црква: Св. Перво- муч. Стефанъ	200
Столи. Филіал. пр. Св. Симеонъ Столи- ниѣ	53

Админ. Пар. Г. Никола Цвѣт-
ковиѣ. 253

Б а о ш и ѣ и.

Баошиѣи. Парох црква: С. Николай	288
Заушѣ. Цркве нема	54
Грабъ „ „	53
Родкулину „ „	96

Парохъ Г. Никола Цвѣтковиѣ 914

Б ѣ л а.

Вала. Парох. пр. Риза и поясъ Пресв. Богородицы	219
Велѣ-брдо. Филіална црква: Рожде- ство Богородицы	224
Клишъ. Филіална црква: Св. Ап. Пе- таръ и Павле	378
Протопресвитеръ Г. Іліа Зло- ковиѣ. Канцеларъ Г. Ігн. Злоковиѣ.	821

Ј о ш и ц а.

Јошица. Парохіална црква: Воскре- сеніе Христова	416
Бурѣи. Цркве нема	64
Лепетане „ „	59
Тиватъ „ „	17
Парохъ Г. Христифоръ Бучиѣи.	256

К р у ш е в и ц а.

Крушевица. Пар. пр. Св. Арх. Ми- хаилъ. Фил. С. Текла	256
Колиможъ. Фил. црква: Соборъ С. Іоанна Крестит.	56
Репас. Фил. црква: Св. Николай	24
Костаньца. Цркве нема	16
Админ. Парохіе Г. Анд. Балиѣи.	352

14. У ПОКРАИНИ КОТОРСКОЙ.

М о р и ѣ и. (8).

Моринъ долній. Пар. црква: Св. Іоан. Богословъ	369
Моринъ горній. Фил. црква: Св. Апо- столь Тома	309

Буновићи. Фил. црква: Препод. Па- раскева	68
Бакочи. Фил. пр.: Св. Пророкъ Иліа	33
Костайница. Цркве нема	101
Ленетани	41
Стрпъ	24
Лице	23
Перастъ	12
<hr/>	
Парохъ Г. Спирид. Берберовићъ.	980

У б л и.

Убли. Парох. црква: Св. вел. Георгій. Фил. Рождест. Богород.	597
Админ. Парохіе Г. Школа Бер- беровићъ.	

К р и в о ш і с. (9).

Кнежлазъ. Цркве нема	96
Церовикъ	87
Унирине	111
Звечаво. Фил. црква: Соборъ Св. Јоанна крест.	280
Папратница. Цркве нема	90
Польковацъ	86
Польице. Парохіална црква. Препод. Параскева	111
Малов-до. Фил. црква: Рождество Богородицы	66
Мачіястопа. Цркве нема	54
Драгаль	74
<hr/>	
Админ. Парохіе Г. Трифонъ Ком- неновићъ.	1055

Л е д е н и ц е г о р њ њ.

Леденице горњѣ. Пар. црк.: Св. Петка (26. Јул.)	191
Ластвица. Цркве нема	27
Перастъ	96
Столиво	10
<hr/>	
Админ. Пар. Јером. Арс. Папићъ.	324

Л е д е н и ц е д о л њ њ. (10.)

Леденице долњѣ. Парох. црква. Св. Николай	306
Админ. Парохіе Јером. Арсениј Папићъ.	

Р и с а њ њ.

Рисанъ. Парох. Црква: Св. Апост. Петаръ. Капеле: Св. Ев. Лука. Св. Јоаннъ Креститель. Св. Ар- хангелъ	1366
Лице. Цркве нема	9
<hr/>	
Парохъ Г. Јоаннъ Аврамовићъ.	1375

О р а о в а ц њ

Люта. Парохіална црква: Св. вел. Георгій	224
Растовдолъ. Цркве нема	48
Бриегъ. Фил. пр. Преподоб. Параск. Клявићи. Цркве нема	42
Велъ-село. Фил. пр. Св. Јоаннъ Кр. Сжевићи. Цркве нема	60
Степенъ. Филіал. црква: Св. Ник.	204
Убалацъ	37
Вогословъ	74
Волниће. Филіал. црква: Св. Јоаннъ Предтеча	42
(Магазинъ 1850.)	66
<hr/>	
	3

Дражин-вртъ. Цркве нема	78
Перастъ. (11) „ „	75
Столивъ „ „	19

Парохъ Г. Спирид. Лазаревиѣ 969

Которъ.

Которъ. Пар. црква: Св. Николай. Фил. Св. Еванг. Лука. Капела у истой Св. Спиридонъ	1006
Шкаляри. Цркве нема	16
Мула „ „	94
Прчапъ „ „	120
Доброта „ „	49
Ковачи „ „	43
Богдашиѣ „ „	30
Мрчеваць „ „	45

Адм. Парохіе Јером. Хрисантій 1403
Николаевиѣ. Капеланъ Г. Христиф.
Поповиѣ.

Сутвара.

Сутвара. } Пар. црква. Св. Варвара. Фил. Св.
Дубъ. } Јоаннъ; и Св. велик. Георгій 316
Админ. Пар. Г. Мих. Периѣ.

Пелиново.

Пелиново. Пар. црква: Светый Јоаннъ. Св.
Троица. Фил. св. Ниломай. Св. Недѣля 178
Адм. Пар. Г. Јоан. Рафаиловичъ.

Палъжиѣ.

Палъжиѣ. Пар. црква. Св. Димитрій. Фил.
Успеніе Богородицы. Св. Пророкъ Иліа 304
Адм. Пар. Г. Јоан. Рафаиловичъ.

Шишиѣ.

Шишиѣ. Пар. цр.: Св. вел. Георгій. Фил.
Воведеніе Богородицы. Св. Николай 375
Админ. Пар. Г. Марко Софранъ.

Приерадъ.

Приерадъ. Пар. цр.: Св. вел. Георгій. Фил.
Св. Мина и Викторъ 194
Адм. Пар. Г. Марко Софранъ.

Горовиѣ.

Горовиѣ. } Парох. црква: Успеніе Бого-
Братишиѣ. } род. Фил. Св. Георг. Св. Ник. 323
Админ. Пар. Г. Димитрій Ковачъ.

Ластва.

Ластва. } Монастирска црква. Рожд.
Кукалѣвиѣ. } Богород. Фил. Вознесеніе
Христово. — Св. Иліа 255
Адм. Пар. Г. Јером. Стеф. Вуковиѣ.

Приеворъ.

Приеворъ. } Парох. црква. Преподоб. Па-
Свипиште. } раскева. Фил. Рождество Св.
Јоанна Крестителя 182
Адм. Пар. Г. Димитрій Ковачъ.

Кримице.

Кримице. Пар. цр.: Св. Савва. — Св. Сте-
фанъ. Филіал. цркве: Св. Вартоломей.
Успеніе Богор. — Св. Андрей. Св. Сергій 318
Адм. Парохіе Г. Рафаил Тичиѣ.

Загорѣ.

Загорѣ. Парох. црква: Св. Теодоръ. Фил.
Св. Василій. Св. Пр. Иліа 227
Адм. Парохіе Г. Георгій Поповиѣ.

Вишнѣво.

Вишнѣво. Парох. црква: Успеніе Богород.
Адм. Парох. Г. Рафаилъ Тичиѣ. 221

Главати.

Главати. Пар. црква: Св. Николай. Филіал.
Св. Георгій 217
Адм. Парохіе Г. Рафаилъ Тичиѣ.

Ковачи.

Ковачи. Парох. црква: Св. Арх. Михаилъ.
Фил. Св. Госпођа 229
Админ. Пар. Г. Р. Тичиѣ.

Кубаси.

Кубаси. Пар. црква: Рожд. Богород. 185
Трешня „ „ Св. вел. Георгій 290
Укропцы „ „ Св. Јоаннъ . . . 127
Адм. Парохіе Г. Лазаръ Буѣниѣ. 602

Главатичиѣ.

Главатичиѣ } Пар. црква: Св. Параскева.
Бигово } Фил. црква: Св. Николай 360
Адм. Парохіе Г. Никола Лазаревиѣ.

Побрѣе.

Побрѣе. Пар. црква: Св. велик. Георгій.
Фил. Вознесеніе Христово — Св. Јоан.
Св. Госпођа 305
Адм. Г. Буѣниѣ.

Врановиѣ.

Врановиѣ. Пар. црква: Св. Николай. —
Фил. Св. Стефанъ. Препод. Параскева.
— Св. Варвара 204
Админ. Парохіе Г. Георгій Поповиѣ

Лѣшевиѣ. (12.)

Лѣшевиѣ. Парох. црква: Рождество Бого-
родицы. Фил. Св. Николай. — Св. Ге-
оргій. — Св. Харитонъ. — Св. Петка. 126
Адм. Г. Поповиѣ.

Бурашевиѣ.

Бурашевиѣ. } Парохіална црква: Успеніе
Богородицы. } 282
Админ. Пар. Г. Никола Буеновиѣ.

Никовиѣ.

Никовиѣ. } Парохіална црква: Св. Јоаннъ. 367
Миловиѣ. }
Парохъ Г. Андрей Бошковиѣ.

Радовиѣ.

Радовиѣ. Пар. црква: Вознес. Христово 250
Админ. Пар. Г. Филипъ Костиѣ.

Гошиѣ.

Гошиѣ. Пар. црква: Св. Еван. Лука, и двѣ
филіалне 252
Админ. Пар. Г. Стефанъ Костиѣ.

Забрѣе. (13.)

Забрѣе. Парох. црква: Рождество Богоро-
дицы, и двѣ фил. 230
Парохъ Г. Константинъ Трояновиѣ.

Росе.

Росе. Клишцы. Меркове. Бабунцы.	} Парохіална црква: Св. Троица, и три філіалне	378
Админ. Пар. Г. Конст. Трояновиць.		

Клишцы.

Клишцы. Меркове. Берчули. Мардари.	} Пар. црква: Св. Арх. Михайль, и четири філіалне	415
Адм. Пар. Г. Конст. Трояновиць.		

Радовановићи.

Радовановићи Боговићи.	} Парох. црква: Св. Школ., и двѣ філіалне	352
Парохъ Г. Георгій Петровиць.		

15. У ПОКРАИНИ БУДВАНСКОЙ.

Будва.

Будва. Парох. црква: Св. Троица. — Фил. Св. Архан. Михайль	}	539
Адм. Пар. Јером. Инокентій Павловиць.		

Мани.

Борети. Фил. црква: Успеніе Бого- матере	49
Станишићи. Цркве нема	68
Ивановићи. " "	52
Манићи. Фил. пр. Св. Апост. Петаръ и Павелъ	75
Марковићи. Фил. пр. Вознес. Госп.	111
Лавчићи. Цркве нема	113

Дулетићи. Фил. црква: Св. Пр. Иліа	56
Лазе. Цркве нема	48
Парохъ Г. Филипъ Тановиць.	572

Подострогъ.

Подострогъ. Парох. прк. Св. Еван. Јоаниць. Фил. Св. Николай	98
Вучикаль	169
Админ. Пар. Г. Филипъ Тановиць.	267

Побори.

Зечево. Пар. прк. Воскресеніе. — Фил. Св. Јоаниць Предтеча	125
Прибиловићи. Цркве нема	49
Діакоповићи " "	89
Кнежевићи " "	169
Админ. Пар. Г. Ф. Тановиць.	432

Брани.

Стояновићи. Цркве нема	144
Мартиновићи. Пар. црква: Св. велик. Димитрій	173
Јовчићи. Фил. пр. Св. Николай	101
Угљшићи	165
Админ. Пар. Г. Георгій Суџиць.	603

Дуљво.

Куляча. Монастирска црква: Св. Арх. Стефанъ	48
Славњина. Мона. црква	39
Родовићи	22
Админ. Парохіе Јером. Максимъ Милетиць.	109

Подличавъ.

Подличавъ.	Црква Усп. Богород.	60
Пержно	" " "	33
Рустово	" " "	26
Маровиѣ.	" Св. Николай	60
Дуклян-бриегъ	" " "	12
Буране	" " "	18
Подбабацъ	" " "	42
Лукапъ-брдо	" " "	19
Адм. Пар. Г. Николай Анђусъ.		270

Прасквица.

Бечиѣ. Пар. црк.: Св. Николай. Фил.	62	
Св. Тома	80	
Витов-довъ. Фил. црква: Преобр. Хр.	29	
Дабковиѣ. Црква: Св. Стефанъ	78	
Куляче	42	
Вриесно	10	
Слаонина	68	
Чело-брдо	108	
Бенаше. Црк. Св. Николай. Св. Сав.	57	
Св. Димитр.	57	
Близикуѣ. Црк. Св. Јованиъ Крест.	57	
Св. Стефанъ. Црк. Стеф. Первомуч.	57	
Адм. Пар. Г. Синесій Давидовиѣ.		591

Тудоровиѣ.

Тудоровиѣ. Пар. црква: Св. Никол.	260	
Врба	125	
Близикуѣ	38	
Админ. Пар. Г. Петаръ Анђусъ.		423

Режевиѣ.

Режевиѣ. Монаст. црква: Св. Троица.	447
Св. Савва. Св. Стефанъ	447

Чами-довъ. Црква: Св. Тома	75	
Новоселъ " Св. Пророкъ Иліа	151	
Брда " Св. Сергій	46	
Жуковица " " "	69	
Адм. Пар. Ј. Никодимъ Медичъ		788

Кастел-Ластва.

Кастел-Ластва. Црква: Св. Пр. Иліа.	265	
Св. Тома	265	
Голубовиѣ. Цр. Св. Косма и Даміан.	339	
Пар. Г. Марко Греговиѣ.		339

Калудерацъ.

Калудерацъ. } Парохијална црква: Св. Ап.	262
Ђуровиѣ. } Истаръ и Павле, и една Фил.	
Админ. Парохије Јером. Петроній Давидовиѣ.	

Градиште.

Попова нѣва. Магазини. Булявица. — Мо-	189
настирска црква Св. Николай, и двѣ	
филијалне	189
Адм. Пар. Јером. Петроній Давидовиѣ.	

16. ПОЛА У ИСТРИИ.

Перой.

Перой. Пар. црква: Св. Спиридонъ. }	220
Пола. Филијална црква: Св. Николай. }	
Парохъ. Г. Петаръ Маричевиѣ. Спо-	
мошникъ Г. Јоакимъ Амановиѣ.	

Обштіи прегледъ православнога на-
рода у Епархіи Далматинской.

У Задарской покраини	2254
„ Бенковачкой покр.	4888
„ Обровачкой покр.	5987
„ Свраднискской покр.	6974
„ Книпской покр.	20816
„ Дернишской покр.	4771
„ Шибеничкой покр.	828
„ Врличкой покр.	5096
„ Сивьской и пр. покр.	1096
„ Имоской покр.	1019
„ Перетвацкой и пр. покр.	237
„ Дубровничкой покр.	341
„ Кастилловской покр.	6778
„ Которской покр.	14475
„ Будванской покр.	5384
У Истрии	220

Сума 81164

Примѣчанія:

1) Покрай ове цркве има јошъ една: Во-
веденіе Богородицы; а има и другій Манастиръ
у Маинама Преподобіе Параскеве; него ни у
нѣму нема ни еднога Јеромопаха.

2) Одъ ове цркве и село име носи.

3) Село Камено само по себи нема, него
сва села заедно зову се Камено, ерѣ е савъ
оваи просторъ землѣ самимъ каменомъ препу-
нѣнъ. Има стѣна одъ прекомѣрне величине; и
ондѣ гдѣ люди сѣю жито, има више камена
него землѣ, и сасвимъ тимъ земля е родна у

житу; но лозе мало има, а маслина нимало.
Каменѣ по полю све е округло као јае, исто о-
нако, као што е и покрай мора, премда Камено
одстои одъ мора добра два сата хода. Нахо-
ди се овуда доста морски шкољки скаменѣны,
и говори се да е ту нѣкада море было.— Неке
неугодно быти моимъ Читателѣма, да придо-
дамъ овдѣ нѣка устмена историчка преповѣданя
старога Јована Радовића с Каменога, која е нѣму
нѣговъ стогодишній отацъ причао, и која се
досадъ ни гдѣ наштамана не налазе:

а, Бѣлый Павле у Бѣлопавлићима био е
одъ рода Дукаѣновића, и вѣрний слуга силнога
Цара Стефана, кои е јошъ съ нѣкимъ другима
помогао задавити отца царска, и зато су га у-
клонили у Бѣлопавлиће, одъ кога се изродише:
Бошковићи, Павловићи, Петушиновићи, Радо-
вићи и многа друга племена.

б, Бегъ Любовићъ у Невесињу одъ рода
е стары Юговића.

в, Кадъ се Повый послѣдній путъ узимао
одъ Турака 1687, онда е доста главара и ю-
нака Црногорски дошло у помоћ Венеціанскомъ
Генералу Корнеру. (Види Магаз. 1849 стр. 51.)
Црногорцы са своимъ четама заину замке Тур-
цѣма, и сакриу се у Тайно брдо и Яловый
градъ у дно Каменога; а ту града нема, него
една греда каменита и брдо. Кадъ Генералъ по-
тера Турке, они овуда ништа несумняјући се по-
ђу, али нападнути изъ потае одъ Црногораца,
буду немилу изсѣчени и сасвимъ растерани; за-
то одъ то доба и зове се Тайно брдо. А яло-
вый градъ добио име свое збогъ тога, што е
данасъ бую пулѣ сакривене войске, а пошто су
побили Турке, развијусе свакии на свою страну,

а оно мѣсто остане празно или ялово, и прозове се ялова градина. Главари Црногорски были су поименце ови: Деспишићъ, Петаръ Павковићъ, Вуядинъ Радобратовићъ, Јованъ Стратимировићъ, речелъи Лакетићъ, Лакета Радовићъ, Петаръ Радовићъ, Милиа Милићъ, Илиа Јовановићъ, Јован Ожеговићъ; и ови су се башъ скрили у Тайно брдо.

г., Зашто се зове Јунаковъ до, и Ђсвојачке гредо, и црквица? — Ово е трое све близу едно другога. Ишли су у нѣко време сватови Поџански, и водили дѣвојку съ Камепога, а каменски сватови у исто доба водили дѣвојку съ Пода. Сретну се башъ, гди е Јунаковъ до, и нехотећи едни другима съ пута уклонити се, потргну мачеве и изсѣку се, да ни еданъ живъ неостане; и съ тога то мѣсто зове се Јунаковъ до. Оне двѣ дѣвојке, ухвати едну другу за руку; оду на греду много високу, и обѣ се сломио; съ тога се зову ђевојачке гредо. Сватове и ђевојке уконоаю пријатели и нѣова родбина на едну главицу, и ту ограда малу прквицу Панталіеву, да се памти, како е ту пала войска.

4) Покойный конте Иво Никићевићъ, речелъи Мештровићъ, имао е едну кнѣжку у Латинскомъ езикѣ; изъ кое е доказивао, да е црква на Подима светый Сергій и Вакхъ саграђена одъ краля Примислава год. 700; а послѣ двѣ годичне доцнѣ да е саграђена црква Св. велик. Георгия у Оравцу.

5) Примѣчава се, да мѣста Кастелновий и Србина назначена су и у Парохію Топланску и Саввинску, а такођеръ Мельина у Саввинску и Поџанску. То су све една и иста мѣста, па у прошла времена, докѣ не никакве уредбе

за Парохіе было, знали су Саввински калуђери болъ и отличнѣ куће и фамиліе себи присвоити, и то и дапасъ тако слѣди, ерѣ и данасъ іошъ Парохіе нису уређене, нити су старіи настояли, да ій уреде. Србина лежи више Топалске Парохіалне цркве, а калуђеръ одстои читаву уру хода; по сасвимъ тѣмъ, нека е далеко, долази да извршава дѣла парохіална, што бы много пристойнѣ и лакше было, да то чини Топалскій Парохъ. — Кастелновий нестои далѣ одъ Топле, него еданъ четвртъ сата, а одъ Саввипе читаву уру; по и ту калуђеръ доходи, као у свою тобожъ Парохію, сасвимъ да Топалскій Парохъ назива се и кастелновскій Парохъ, и не само дѣчицу у школи Нормалной бесплатно катихизира, него и друга пречна дѣла у свакој нужди безъ икакве свое користи у томъ мѣсту извршава. — Има и Поџанскій Парохъ у Новому и у Србини петъ кућа, кое се у нѣгову Парохію уброяваю, и коима онъ као Парохъ у свакој потреби долази. — На Богојавльићъ види се Свештеникъ Топланскій, Поџанскій и калуђеръ Саввинскій, гдѣ обилазе безъ разлике све куће по реду! Ёли то лѣпо видити? и неслужи ли то многима за подсмѣхъ? — И оцетъ велимъ, време е за Бога! да се по Далмаціи Парохіе болъ уреде. — Л. —

6) У Манастиру Саввини налазисе десна рука Св. Ёлене царице Србске, која е донешена изъ Манастира Тврдоша, кадѣ су калуђери съ владикомъ прибѣгли овамо год. 1695. Има и еднѣ Диплома, и съ нѣомъ претъ св. Томе, и еданъ комадъ главе св. Пантелеимона. На окову, у чему претъ стои, пише: сѣй перстъ С. А. то ми; а на моѣима пише: сіе мощи

С. В. панталемона. На кутин, у којој свете моји почиваю, пише овако: сја рука стья елени царицы Сербскія, окова софроніе Видаковићъ Јер. Саввински аѣно. (1759.) — Покрай велике цркве, која е занста у свему прекрасна, има една мала црквица, такођеръ храмъ Успеніе пресвете Богородице, коју су сградили речени калуђери, кадъ су овамо доле сишли; а велика црква много е доцніе сазидана.

7) Јошъ у стара времена подъ Србскимъ Владаоцима, када се была Бока одвргла одъ свога краља Драгомира, овај скупи войску, и дође съ њомъ на Драгомиръ мѣсто выше Мельине. Чуюћи то Властела Которска, изиђу овдѣ предъ њѣга, предаду му се, и позову га у Которъ на обвдѣ. Кадъ су были у највыше весель, навале на њѣга, да га убію, онъ пакъ бранећи се утече у цркву Св. Архангела Гаврила, и затвори се. Ови прокопаю цркву, и убію га стрелама; на онда развале осквернѣну цркву и обзиђу, да іој се незна мѣсто, ни гдѣ е была. Буро Вуковићъ съ Убала, садъ у повія времена, буде у Котору затворенъ подъ французима у тавницу, која лежи кодъ Грбальски врата; онъ прокопа тавницу и нађе цркву; прокопа онда и зидъ црквеный, кои е быо и зидъ градскій, и утече. Французи да лакше окрие градъ и тавницу, развале цркву; и садъ има живи люди, кои базую и посвѣдоचाваю, да су своимъ очима видели изображена светога Архангела на зиду одъ олтара, као да е лаше учинѣн. — Послѣ смрти Драгомирове заключи се миръ, и у она два села, гдѣ е войска стояла, то естъ у Брајковини и у Казимиру, викали су:

кажимиръ Брајко; одъ кои рѣчій и села послѣ добила су свое име. А оно мѣсто, одкуда е миръ проглашенъ, назове се Драгомиръ; и то е све трое едно кодъ другога.

8) Ово село знатно е богъ многи свои драгоцѣны вода, коихъ има до тридесетъ; све су на чесме іошъ одъ Турака красно изведене, и знатніе су ове: Сутвара, Башчи-вода, Посковица, Радовашникъ, Сврчакъ, Прѣвина, Врбица, Пальићъ, Доня-вода, Смрдулинъ, Зминачъ, Косавица, Крипча и Каляцъ. Прва овдѣ именовата, она е чудествена по томе, што сваке године, нека бы была и највећа суша, крозъ 15 дана, одъ осамъ пріе, до осамъ по Петрову дјесви мора съ великомъ множиномъ провретти, и то зову Морицъски млинари Петрова-води, која трае по 15 — 16 дана. У време кадъ проври, ова се вода чипи, као млечна бѣла, која труе егулаъ. Зимы е топла, а лѣты врло студена. Биће око 17 година, да е походіо Боку Губернаторъ Ліліенбергъ, комъ е быо Ађутантъ садашній свѣтмый Банъ Ђлачићъ, кои піюћи одъ ове воде рече: Блажено врело изъ кога излазишъ. — Како и одкле пакъ ова вода сваке године лѣты са ономъ силомъ проври? то бы требало, да намъ природе испитателли одговоре. — Примѣчава се и то, да ова вода доноси исподъ землѣ са собомъ живе видре, кое Морицъни ловѣ, и кожу имъ продаваю. — Б. —

9) Сва ова долня села уобште зовусе Кривошіе; а ово е име постало не по положаю онихъ села, него по народу, ерѣ има много людій и данасъ, да су имъ криве шіе, то естъ криповрати.

10) Обадвѣ Леденице садъ зависѣ одѣ Парохіе Баньске. Протоколи Матрикуларни особити су за Леденице; а печать Манастирскій служи за сва села, као и самъ калуђеръ што имѣ е Парохъ.

11) Перастъ старый градъ край мора, нема православне цркве, но Христіани иду у Манастиръ Баню, кои е врло близу, на свету Литургію.

12) Савъ онай предѣлъ, у комъ се налазе Парохіе, почињу одѣ Сутваре до Лѣшевића, зове се Грбаль (Zirra).

13) Између Кртола и Тивта у Боки Которској, налази се еданъ полуостровъ, кои се зове Превлака. (Ово приповѣда капетан Христифоръ Лазаревић). У стара времена подъ бывшомъ Млѣтачкомъ или Венеціанскомъ владомъ, овай споненутый островъ принадлежао е као баштина Манастиру Свете Троице. Имао е овай Манастиръ прекрасну цркву съ три олтъра, и звоникъ толико високъ, да се съ пѣга могло видети преко Кртола оно море одѣ подне. Живело е у истомъ Манастиру седамдесетъ и два Монаха, кои су околный народъ у вѣри православной утврђивали. Но злоба и мрзость ондашнѣ властеле Которске ніе могла овакову красоту православія предѣ очима трипти, измисле дакле еданъ грозный начинъ, како ће и Монасима, па послѣ и Манастиру и цркви хака главе доћи. Улове то естъ превелике рибе, напуне ии отровомъ, и реченымъ Монасима на даръ пошлю. Одѣ ове рибе кои е годъ окусіо, у найвећимъ мукама душу е испустіо. Калуђери у вече вечерали су, а уютру сви 72 мртви се нашли. За оваково варварско дѣло, Венеціанска

варварска влада затвори очи, и затисне уши. Сасвимъ тимъ послѣ овогъ жалостногъ догађая, православный народъ ишао е сваке године, кадъ е храмъ быо, на богомолю къ Манастиру; но властела вишеречена незасићена пређашньомъ злобомъ, намисле умножити свою пакость, и іошъ выше оспротѣти и удвѣлвити православне Христіане. Они представе Млѣтачкомъ Сенату, да овай скупъ око цркве недолази за богомолю, него да се зато православни састаю, да се договоре, како ће буну противъ владе Венеціанске подигнути. Сенатъ то врло ласно повѣруе, и прими за истину; нареди дакле одма, те пѣколико галія дођу подѣ Манастиръ, и разоре вишесломенуто здание заедно съ храмомъ. Остатцы и данасъ се виде, ерѣ видови вире изъ темеля повише землѣ на еданъ аршинъ висине, гдѣгдѣ и више. Никаква другога утѣшеня пеймадоше Христіани за споменуто обиду и погрду, него то едно, што ни одѣ еднога одѣ вишеречене властеле трага не остаде! Послѣ овакога мрзкога и печовѣчнога дѣла овай полуостровъ бы раздѣленъ у три части, одѣ кога една трећа часть ($\frac{1}{3}$) подпадне подѣ Римско Епископство Которско; а друге двѣ третине незнамъ кому онда припадоше. У найновие пакъ доба, то естъ пређе четрдесетъ година прекупи ове землѣ пѣкій Јоко Филиповъ Барбићъ изъ Кртола. Назадъ двадесетъ година огласи се, да ће се продавати ипо една третина одѣ ове землѣ, и то башъ она, на којой палази се оно разорено здание. Еданъ Римокатоликъ погоди за себе овай комодъ землѣ; но блаженочивша контеса Катарина Властелиновићъ изъ Рисна, рођена Сундечићъ изъ Далмаціе, удовица бездѣтна, таино даде

што су по Херцеговини изумрле и пропале силне дрвности, и никада свѣта нису видѣле, можда ће мучно и видѣти.

Овѣй догађај, што вамъ садъ казуемъ, истинно се случио у нашој Ефимерској нурин (парохіи) године 1841. — У Мостарскомъ кадлуку има едно село, именовъ Ясени, удаљено одъ Мостара къ сѣверу шесть сати, у кому живе балие (сельски турцы), христіани и кршћани. Христіани зову се по презимену Райковићи; има њихъ свега три куће. Они стое на својој собственој земљи, и нису туђи кметови. Ту кодъ њихъ у сусѣдству живи еданъ балиа неженѣный, кои само матеръ у кући има, и зове се Асапъ Польчићъ. Овај залюби се у едну христіанску дѣвојку Райковића, којој е име Риста (Христіна), и стане њој претицати путе обданъ и обпоць, а она сирота не знала пѣгово намѣрепѣ, шта онъ обѣщанъ хоће. Почне се дакле и око њѣзине куће обноць врзати; тако, намѣромъ заръ, припазе га два кршћанипа, два иста рођака, то естъ: Маріанъ и Стѣпо Сакићи, и стану међу собомъ говорити: шта се овуда овај балиа по ноћи врза? овди има пешто! и одма оба двоица сврате се у кућу вишереченога Райковића, пробуде Василя, среднѣга брата дѣвојчина, а пайстарій братъ Никола, и најмлађій Спасое, нису се ту ноћъ дома десили, и почну му све по реду казивати; шта су видѣли. Васиљ се зачуди слушаюћи, што они говоре, и тај часъ скочи на ноге, и отрчи те зовне изъ друге куће свога рођака Јована; те њи двоица, и два кршћанина облете око куће. Видѣши балиа, да ће га сада ухватити, побѣгне у њіову пояту, те се сакрие у сламу. Они га

назру, да е онъ побѣгао у пояту, те настошице за њимъ утрче упутра, почну га тражити и премећати сламу, а кадъ га напитаю у слами, онъ ти ѣипи и врисне изъ сламе као бѣсомучанъ, потегне свою бритву, и полети путъ Јована Райковића, те га пореже мало по руцы. Кадъ се Јованъ виђе у невољи, онъ ухвати балию за грло, и запомаже: Браћо! приъ вамъ образъ, збоде ме балиа! — Онда скоче она сва троица, обколе балию, те га свежу съ ужемъ као малогя коня, излакте му руке наопако, изведу га предъ пояту, и притегну за едну мурву. Дочепа Васиљ сѣкиру, и почне га упицама мѣрити, говорећи му: Стани хрсузине, я ћу ти све оно дати, што тражишь око мое куће. — Три стотине пѣговы заклинѣня нису могли умилостивити Василя да га немлати, докле га најпослѣ бѣоћи сможди на землю. Онда Васиљ рече: айдете браћо, да бацьмо песто у воду. Балиа дође мало у се и освѣсти се, па повиче иза гласа: О Василю! по Богу брате, немойте то одъ мене радити, поклоните ми живот. Чуюћи то Васиљ, да онъ пита животъ, рекне му: заръ балию іошь живѣти мислишь? садъ ћу ти я іошь дати и сира и хлѣба; скопа опетъ сѣкиру, те га пишне њколко пута. Завичу она троица: Василю, доста е выше, остави га, нека песто крепа. Тада они сви узму те га одрѣше, и баце га преко еднога плота.

Они се врате у кућу, да се мало одморе и напию, договараюћи се, како ће га бацьти у воду или у яму. Притому зовне Васиљ свою сестру Христіну, и почне њој страшно претити, (незнамъ да е не кои путъ и смлатіо), говорећи њој, да му све по истини исповѣди, ба-

кавъ е она посао имала съ нѣмъ, и ели было нѣзине икакве притруве, што се онъ привлачио око нѣове куће? — Она се стане преклиняти свачимъ на овому свѣту, говорѣши му: брате, и по Богу брате, ако Бога вѣруешъ, управъ къ ти сво казати; има една година дана, кадъ годъ самъ пошла на пашу да чувамъ животину, докъ бы одмакла одъ куће, а онъ бы обѣше-някъ одма пристао за мнома, пакъ бы на выше мѣста претицао ми путе, и говоріо ми нѣкаквы рѣчій о любви. — Василь іой пресъче рѣчь: ели се усудио кон путъ дохватити рукомъ до тебе?

„До душе право валя реѣи, ше, ніе никада?

А зашто ти ниси пріе то казала намъ?

„Хе! брате нисамъ смѣла.

А зашто ниси смѣла?

„Нисамъ; будући я самъ дѣвойка чистога срца; знашъ што вели проста пословица: рѣчь е ходилица, па ће отићи одъ уста до уста; и я незнамъ, шта може свѣтъ о мени реѣи; а опако самъ мислила, нека пасъ лае, лайће па и престати. Што се тиче мога поштена, чистоће и вѣрности, вы се немойте о тому сумняти, я самъ чиста и чисте совѣти, као цаклепа чаша, ерѣ у мени права христіанска крвь ври.

Па то іой Василь одговори: Хе! умири се, и шути, неговори выше ништа. — Они се стану међу собомъ договарати, шта ће одъ нѣга радити, ерѣ су мислили, да е већ давно досніо: отиду да виде шта ради; кадъ дођу на мѣсто, гдѣ су га оставили, али се баліа освѣстіо, и побѣгао у свою кућу. Они међу собомъ заключе: Таманъ, кадъ е отишао, нека иде кудъ му драго, и нека каже, кому му драго, што е

тражио, мало е нашао; мы ѣемо сва четверица (закупу се међу собомъ) заедно одговарати на свакомъ мѣсту, гдѣ насъ буду питати; све свое куће и баштине, и сва имања, и самій животъ поштедети неѣемо за вѣру, законъ и образъ; упованъ на Бога, па што Богъ да. — А нису се башъ толико ни страшили турскога суда, имаюћи ово двое на памети, прво, што се баліа дотикнуо образа, то е у турскому ѣитабу велико; ерѣ свакій Турчинъ вели: образъ е башъ у чобана, као и у цара еднакъ. Друго, што ни еданъ Турчинъ, кадъ га какавъ Србинъ гдѣгодъ у мраку измлати, гдѣ пико невиди, за живу главу одъ срамоте казати песмъ, ерѣ свакій Турчинъ говори и хвали се, да е икакво могуће, онъ бы рекао, да се небои таманъ сто влаха; па узъ то и опи већ пису имали сумпъ, да ће се Турчинъ и кому потужити, да су га само четверо влашчади испребіяли. — Они се ту разиђу са уговоромъ, да се неће ни наймащъ издати, и оду свакій своіой кући.

Асанъ баліа, кадъ се довуче у свою кућу, почне яукати и превіяти се. Майка га пита: боланъ Асане, што ти е?, гдѣ си ноѣасъ быо? кудъ си ишао? Одговори онъ: быо самъ нигѣ, нештай ме; отишао самъ у зао часъ да облавимъ конъ, па у мраку затргахъ па едне стѣне, те се отискохъ низа шѣи, и сатрхъ се, ево видишъ. — Майка му брже болъ заколъ еднега овна, одере му мѣшину, и павуче па Асана, ива тога употреби много масла съ медомъ, да лоче свакій данъ што выше може. Тако онъ проборта едно два мѣсеца дана, послѣ окрене му се на лакше мало помало, докъ већ и устало, ама не сасвимъ здравъ, као што неће

никада ни бити. Свагъ се ушути, и о тому нико ни бау! Пайпослѣ почне се малко ђе ђе жуберати. Айд' ђукъ по ђукъ докъ стигне у у-ши и самому Муселиму Мостарскому Мујаги Ђиберу. Овај пошлѣ свога булокбашу по се-лима да покуни порезъ, и препоручи му, да добро разгледа и испита стваръ, која се дого-дила у селу Јасенима. Кадъ булокбаша дође у село, сазове све селяне преда се; и стане имъ срдито говорити: „Вы, море, криете За-битску цериму (глобу); у вашему селу налази се ружны и неваљалы послова, што небегенише Богъ ни люди; и вы неѣте да кажете Муселиму, што се ради? и ко ради? па бы Муселимъ криво-га казнио и оглобио, и онъ бы знао, што бы одъ пѣга радио, како му веѣхъ небы пало на умъ што е пріе радио. — Пошто овако изговори, за-пита Василя: Василю! Богъ ти душа, право кажи, што е было? и како е было? немој ни-шта затаяти, и небой се ђидіо ништа зато.

Сиромяхъ Василя жалостно заплаче, и пре-ко плача ецаюћи одговори: шта ђу ти Госпо-дару казати, кадъ ти неумѣмъ управъ казати, само што ми е вулумъ одъ несретногъ Асана Польчиѣа, Богъ га убио и съ душома и съ тѣ-ломъ; — и преповѣди му сво по реду, по до-душе не му ништа казао да су га били.

Пошто булокбаша разбере Васиљу тужбу противъ Асана Польчиѣа, брже болѣ добави къ себи Асана, и стане му говорити: зашто ты препредена и предрта баліо съ миромъ нестонишъ одъ ђевојка райскіе, него се дотичешъ образа; незнашъ ли ты поплювана баліо, да е и у Рае образъ исто еднакъ као и у Турака; и како на-ше хоце кажу, да е у Рае све еднако башъ

као и у насъ, осимъ само динѣ (вѣра) да не едпака; а знашъ ли ты политана баліо, да е съ таки послова Раѣка Србіа, и Карађорѣе най-пре побунили се, и видіо си шта урадише? найпослѣ отеше се Турцима; и тако съ тога и овди у еданъ часъ може бити. Валай! тако ми Курана и Мусафа! ухватиѣу те, па ђу те свезати коњу за репъ, и одвести у Мостаръ, па ђу те бацити стрмоглавъ у тамницу, и ту ђешъ окапати као песето у пѣой; немој ништа друго мислити; али айде одма, те ухвати двѣ краве добре, па ми ий доведи овди, едну мени, а другу Муселиму Мујаги Ђиберу; па тако да те потрпамо, да нико нечуе, ни куса врапа, и одма киши се испредъ очію.

Баліа све е шутіо; ни едне рѣчи не про-говоріо; веѣхъ полазећи одъ нѣга рекне: хоѣу и опетъ, драго ми е; а што шптешъ одъ мене дви краве, неѣешъ отолепъ зането омастити брка, ерѣ ти валай! недамъ ни еднога папка; па ето ти четири пута као Прничкомъ кадін.

Кадъ то разумѣ Булокбаша, потресе съ главома, и рекне му: хе! добро баліо! башъ да видимо, чія ђе се самѣти! — Булокбаша одма се спреми, узяше на коня и поѣе у Мо-старъ; рече Василю полазећи: небойте се вы ништа за то, скуваѣу я нѣму масло. — Кадъ дође къ Муселиму, све му по реду искаже. Пошто Миселимъ све разумѣ одъ булокбаше, тай часъ пошлѣ свога сегмена по балію, да га доведе, и запрети му: ако га недоведешъ, та-манъ ђешъ ты на нѣгово мѣсто у тамницу. — Сегмень оде и наѣе балію кодъ куѣе; те га некако съ ласканѣмъ одмами и доведе у Мо-старъ. Но кадъ доѣу у чаршию, баліа превари

сегмена, и добіе допунтепъ, да пође пайпре у свога Аге, ерѣ му има нешто говорити. Сегменъ е зло учиніо, што га е у Аге пустио, будући е стварь послѣ изишла на великій вѣтаръ; а да га е одма предао Муселиму, све бы удушакъ легло. Баліа кадъ дође предъ Агу, каже му по реду, све што е было, и зашто су га окривили, и замоли се: Богме Ага, на Богу и на теби; ако ме ты не оперешъ и не паучишъ како ѣу говорити, я самъ слободно пропао. Ага му е, у зао часъ! быо тастъ Муфтіе Мостарскогъ. Рекне му Ага: небой се Асане ѣидіо; айдемо у Муфт-Ефендіе, а Муфтіа е мой зетъ, па ѣе ти и за мой хаторъ изъ божіегъ Ытаба све казати, како ѣешъ ты говорити предъ Везиромъ, Муселимомъ и Кадіомъ, и како ѣешъ ты найпослѣ све добити.

Устапу обонца, и отиду у Муфтіе. — Асанъ Ефендиѣ, тако се звао тай нѣговъ Ага. — Запита иѣ Муфтіа: шта има Асан-Ефендиѣу? Има Ефендіа, одговори онъ, како се види, быѣе велико зло; овай мой ѣметъ, што га видишъ овди, лудс памсти, па се негди момче, као младость, у шали являло одной влашкой ѣевойцы; власи то подпазе, власи, као власи, вазда наши велики заклетіи непріятельи, опанѣвали су га нашему Муселиму Ыберу, па га ево добавіо; и да се ніе пекако измакао и побѣгао у мою авлію, давно бы га бацио у тамницу; а ты Ефендіа добро познаешъ, ко е манитый и коравый Ыберъ; отиѣиѣ управъ къ Везиру, па му налагати више него е, и овай фукара (сиромакъ) пронаѣе сасвимъ; найпослѣ може и главомъ платити; него Ефендіа, молимъ те, тако ти божіи Ытаба, кои су предъ тобомъ, и

за мой хаторъ, недай га, умѣшъ хвала Богу, само ако хоѣшъ; окрени како на мсселе (басне), по божіему Ытабу.

Муфтіа погледа у балію, и смѣшеѣи се почне му говорити: небой се Асане курво. Ёси ли ты съ каквимъ ружнимъ начиномъ дохватао до те Влахинѣ?

Одговори Асанъ: писамъ Ефендіа, недао Богъ, колико ни до свое сестре.

А да како си іой се являо, те е така вика на тебе изишла?

Асанъ: естъ ми само онако драга была.

Муфтіа: Знашъ ли, бы ли се она потурчила? и бы ли пошла за те?

Асанъ: Чипи ми се, сва е прилика, да небы безъ велике силе.

Муфтіа: Хе! то е велика мука; да што слѣпъ плаче, но што невиди. Веѣ немой ты тако говорити, да она пеѣе; но слушай како ѣу те я научити, па тако ѣешъ говорити предъ Везиромъ Муселимомъ и Кадіомъ; другчіе ѣешъ пропасти. Питаѣе те садъ одма Муселимъ, а ты се пемой препадати, да ти ніе жалостна майка! но слободно говори овако: она се потурчила има три годисе дапа; боѣи се свое браѣе, она е потайно творила туркованѣ, и постила е досада два Рамазана. Премда ѣе ти заискати за то свѣдоке, ама и зато е ласпо, ерѣ ѣе ти свакий братъ Турчинъ найвыше за оку масла освѣдочити. Па брате Асане, добро се опри, и настой небы ли е потурчио, тако ми Нейгамбера, быти тришутъ было болѣ, пего да одешъ на ѣабу. И то можешъ Ыберу казати, кадъ ти стане притуживати, да су ти власи исовали Динѣ

и Матеръ, што Турска вѣра поднети неможе.*) А я знамъ, што вѣ Биберъ; може быти да су га Власи подмитили, па ће радити свакако, да те окриви. Ако видншъ, да Биберъ настои, да те уапси, а ти ради да се измакнешъ, па бѣжи одма у Везира, и запомажи! — Имао бы ти јошъ казивати, ама време већъ пролази; и айде одма Асане неоклевај. Ево и я одохъ у Везира, да му све по китабу кажемъ, и Везиръ ће, слободно! устати за то са свимъ срцемъ.

И ту се растану. Муфта одо у Везира, а Баліа у Муселима. Кадъ га утледа Биберъ, поче му говорити: ће си ты хрсузине, кои си се упуштио дотолентъ, да можешъ ударати на туђе куће? Хрсузине и алчаче, политана баліо, као ты мислишъ, да се башъ небоишъ Муселима ни суда, нег' овако велишъ: мени е просто као ждребету у ражъ; па љу я около овога овако радити, што ми е драго! па се не боимъ башъ никога. Или ты, баліо, мислишъ, да у Рае нема ни образа? Бре море! образъ е еднакъ, у чобана исто као и у цара. Валај билај! политана испочинѣна баліо, дохватићу овај нацакъ, па љу ти све кости сасути у мѣшину, па љу те најпослѣ обѣсити као Влаха.

Одговори Баліа: Господару, што ме толико ружити? я нисамъ ударао ни на чию кућу, нити пакъ на образъ, него самъ ишао къ мојој жени.

Биберъ: кој е бре твоя жена?

Баліа: Риста, сестра Василя Райковића.

*) У турскомъ китабу стои написано: ако Србинъ онсуе Турчина, т. е. вѣру, матеръ, жену, да се неможе никако одкупити, ванъ да главомъ плати.

Биберъ: Ты си Асанъ, па како ће ти Риста быти жена?

Баліа: до мое душе Ага, ніе ми досада жена, нити самъ е никада ни рукомъ дохватио; но ми се обећала, да ће поћи за ме, и потурчила се има и три године; постила е досада два Рамазана.

Биберъ: кадъ е то тако, а зашто е, баліо, ниси водио у свою кућу? и што кажешъ, да е она и садъ Риста, а ніе Фата, ни Айкуна?

Богме Господару, нисамъ смѣо одъ нѣзипе браће, ера бы ме заиста убили; и тако ми не даду съ миромъ живѣти. Сдружили су се нѣи четверица: Василь и Јованъ Райковићи, и два Латинина: Маріанъ и Стѣно Сакићи, па кадъ бы виђели, да я съ њомъ што говоримъ, они бы ми псовали Динъ и Матеръ; може ли то Господару, турска чиста вѣра поднети, да Влахъ псуе Турчина?

Биберъ: Обѣшенъ бую, и кои те е тако научіо; немой ты то мени ништа, смрдљива баліо, продавати и лагати; све л то знамъ, како то хода; кадъ Баліа неможе другояче да обѣди Раю, а онъ стане износити триста нееднаки предъ Турцима, да га е Влахъ псовао; а да има образъ, као што нема, небы никадъ то предъ людима одъ срамоте казао. —

Докъ су то они говорили, одлети несрећный Муфта къ Везиру, те му надода у главу, изврпе му память, и напуха га да се разпри као рисъ. Одма викне еднога гаваза, и рече му: трчи брзо доведи онога Баліо одъ Тибера. Главанъ одлети, и затече баліо съ Тиберомъ, гдѣ се преклада, и рече му: айде бре брзо,

зове те Везиръ; докопа балію и одвуче га. Ђиберъ рекне гавазу: таманъ води га, ама гледайте како е по суду; заисто кривъ е баліа; да Бог да, ко буде кривъ да све плати; а кривъ е я добро знамъ. —

Баліа дође предъ Везира, и почне га Везиръ питати све по реду; а Баліа му искаже све, како га е Муџтіа научіо, оно исто што е и Мусслиму казао. Везиръ рече; хе! то е добро Асане, айде ты у Муџтіе, па чекай, докъ дођу они. Баліа изиђе и оде у Муџтіе. Везиръ зовне своя два гавазу, и каже имъ: айде те вы у Бѣло-полѣ, у село Ясеняне; еданъ доведи два Райковића и два Сакића; а другій доведи ону Влашку ђевојку; ако буде онако, како Баліа клѣча, те се буде она потурчила, а они јој педаду, а љу нѣи сву четверцу мушкетати, нѣове куће, земљѣ, и сва иманя, живо и мртво, све љу то окренути у беглукъ, па изеде ли вукъ магаре?

Гавазу одласте, опреме свое конѣ, узяну на нѣи, и отераю као бѣсомучни, управъ у село Ясеняне. Када помале изнадъ села, почну пушкарати изъ пушакѣ, и врисуу као разярені звѣрови. готови на свако зло!! Жалостни Христіани сви се уздрѣху одъ цѣова страха; стану гавазу подвикивати: амо каури на среду, брже болѣ. Ту јднн селяни дотрче у певаръ, као муха безъ главе. Пошто дођу къ цѣима, запитаю нѣи гавазу: како сте вы Москови, кои криете Туркиню има три године дана? Одговоре они дркѣху ѣимъ гласомъ: Мы, Султанумъ, *)

*) Свакоме и найманѣму Турчину драго е, да му се тако говори.

некриемо туркиня, у насъ јѣ пема; што ѣе намъ туркиня?

Гавазу: море! ништа се неправдајте, неѣе вамъ то помоѣи; заповѣдъ е одъ Господара Везира, да идете васъ четверица у Мостаръ, то естъ, два Райковића, и два Сакића, заедно съ ђевојкомъ; и упутъ спремајте се; и камо ђевојка? зовите е нека дође, да е видимо.

Зовну е и дође те стане преда нѣи. Запита е гавазъ: ђевојко, еси ли ты Туркиня? — Одговори она: я писамъ, недао ми Богъ тога, него православна Христіанка.

Гавазъ: а како ти е име?

Име ми е Риста, одговори она.

Гавазъ: еси ли се ты обеѣала Асану Польчићу, да ѣешъ се потурчити, и поѣи занѣ?

Риста: што ѣу се я обеѣавати Турчину, кадъ я имамъ православны Христіана; писамъ недао Богъ, ни ти ѣу тамо жива ни мртва, ни на пече.

Гавазъ: я женской никаквой невѣруемъ.

Риста: я те немогу силомъ наѣрати, да вѣруешъ.

Гавазъ: Сынко, ако си рекла, и садъ му реѣи, немой се ни одрицати; ма ако му ниси рекла, пемой му ни роѣи, и я ти велю. Но ако си рекла, а садъ неѣешъ, знай што ѣе быти, удриѣе те на жестоке муке, и пайпослѣ ѣе те уморити, те ѣешъ умрети на мукама; а ова сва четверица, што су те бранили, сви ѣе съ главами платити; и осталь триста ѣе зала быти; и айде се упутъ спремай да идемо.

Сирота двѣојчица плюшти сузама, врати се у свою кућу, цѣчеѣи као гуя. Сви домаѣи, кои су е тада гледали, изнесѣсте се, и поца-

даю по тлима одъ велике жалости! Она сирота пошто се исплаче, почне ецкаюћи говорити, ядна ти самъ и прежалостна и најпесрећнија одъ свию мой другарица! Ядна моя и прежалостна майко! што ће одъ мене жалостнице сада да буде? съ каквимъ лютимъ лавовима валя ми се чупати? Заръ в опетъ дошло оно гоненіе прво на Христіанс, да се за вѣру муче? Заръ в најпре на мене слабу дошао тай редъ? да се на мени окуша! и пр. и пр. Тада простре се предъ икопомъ Богоматере, и почне се молити: Господи Іисусе Христе, Сыне Божій, нашъ преблагій Спасителю, укрѣпи ме као што си укрѣшио свету мученицу Варвару, и друге многе, коє су страдале за свето име твое. Боже! кои се славиш у светому тројству, педай љаволу области, да на мени волъ неизврши, за велико име твое, тако ти славе и велике милости твое! О Богомати, заступнице свега Христіанскога народа, заступи ме и спаси, ево сада времена, што самъ се молила теби данъ и ноћъ; садъ в време, да ми будешъ у помоћи! Сви Апостоли, Светители, Мученицы и Пророцы, будите ми у помоћи, немойте ме саму оставити, да се рвемъ съ безбожнимъ Агарянимъ! —

Тако сврши молитву свою и дигнесе. У то дођу къ нъой и она четверица; стапе іой Јованъ говорити: Риста, сестро! ево мы сва четверица идемо съ тобомъ на оно страшно позориште турско; мы смо положили за тебе свое главе и сва иманя наша, и мы то ништа нежало; само намъ кажи, на чему си ты? немој да узалудъ пронадамо; ако ти в каква превара на срцу, и ако ћешъ намъ послѣ невѣру учиштити, одма намъ садъ кажи, еръ мы садъ о-дове можемо побѣћи, да негубимо себе.

Одговори она: О моя красна браћо! што ми выше срце парате? я вамъ божію вѣру, и мою душу давамъ, све мукє кое ће ми предложити, да љу ій драговољно претриѣти, и најпослѣ саму мою крвь пролити за нашу православноу вѣру и мою чистоћу; и немойте одъ мене ништа имати сумњ, ако Богда, до мало времена быћете сами очевидцы.

У то гавави почну се дерати: айдете бре! што радите воће? Они устану и пођу изъ куће; опросте се са своимъ домаћимъ; све се то у ядний плачь преобрати. Старица пѣзна мати одъ 65 лѣта, пристане за нъомъ, (а отаць іой в быю умрео давно), зовне в мало на страну, и преко плача рекне іой: айде съ Богомъ мое драго дѣтенце, Богъ светый зна, хоћемо ли се већ икадъ виѣти; мука в мученіе трпѣти, а сувыше теби младој одъ 18 година; али Сынок, то задуго неће быти; лакше в у еданъ часъ претрѣтити муку, него се вавѣкъ съ Агарянима у паклу мучити; може быти, да ће те принудити, да на мукама умрешъ, умри слободно! Еръ ћешъ и послѣ мрети; — ако сада умрешъ за вѣру и образъ, нећешъ умрети, него вазда живѣти у раю небеспомъ, же се и остале мученице свете налазе, коє су за Христа страдале.

Сирота Риста одговори матери: айде ядна моя майко, врати се кукавице у кућу, зато се ништа небой; мени в моя душа најмилија, и немолимъ да ми иде у агарянскій накао, за то мо неће најлюће мукє поплашити.

Гавави повичу: айдете, што ту већ шаплето, море! — Ту се опросте, и плачући растану се. Пођу сви заедно, и брзо стигну у Мостаръ.

Ту Везира ненађу; отишао е био на Буну, у свое лѣтне увеселителне сарае, кои су одъ Мостара два сата далеко. Кажу имъ да е Везиръ наредіо, када дођу, да дѣвойку најпре изведу предъ вѣга. Тако одма пођу сви заедно, и дођу убрзо на Буну. Гавазъ, кои е ишао по но, звао се Ахметъ Вукићевић; онъ рекне: стапите вы мало ту кодъ љуприје, я идемъ казати Везиру, да смо мы дошли. Униђе Ахметъ унутра къ Везиру, и каже му све по реду, како неће дѣвойка ни по кој начинъ да се потурчи, и да е све другѣе, него што е Баліа лагао. Везиръ рекне: валя е плашити съ мукама. Одма зовне свога паймлађега сына Рустаана, и каже му: айде, отиђи Русто на љуприю, пакъ изазови преда се ону Влахињу, те в испитай добро по реду, и кажи јој штогодъ одъ турске вѣре, нека јој се омили; па се врати амо да ми кажешъ, што говори, и што она мисли.

Рустаан-бегъ одма скочи као срдаћъ, и потрчи на љуприю, пакъ зовне Ристу преда се, и почне е ласкаво питати: хе! добро си намъ дошла нова туркиња, и башъ ти хвала, кадъ си тако учинила; да имаю паметь, све бы Влахинѣ учивиле тако.

Одговори Риста неплашећи се: Мати ти е туркиња, а я самъ хвала Богу, православна Христіанка, како досадъ, тако љу и одсадъ и жива и мртва бити.

Рекне Рустаан-бегъ: шта то говоришъ бона? та еси ли се потурчила има три године дана? и како кажу, да си постила два Рамазана? —

Одговори Риста: Господару! онѣй жалостникъ лаже, кои вамъ е казао; Богъ га убіо; я

се небы потурчила, Боже сачувай, за све турско царство, и за васъ бѣлый свѣтъ, а камо ли за вашега политаного и мрзкога баліо; ерѣ што ће ми помоћи васъ свѣтъ, кадъ я свою душу потопимъ? —

Рустаан-бегъ: Шутти, крмачо, та тако си потопила душу, коя си се родила у љаурлуку, и коя вѣруешъ у вѣга; а да си ты срећна и наметна, небы никадъ тако проговорила, нити бы у себи помислила, већ бы се одма потурчила, и свакој Влахинѣ казала, да се свака потурчи. Ерѣ да знашъ, како е у нашему ценету (раю) кодъ нашега светца Мухамеда! ту е едно пространо полъ, преко кога тече една сладка рѣка; она е слађа одъ меда, а густа као кисело млѣко. Ту има свакогъ миришлявогъ цвѣћа; около е све питомо златолистно воће, по кому пѣваю златокрылне птице. Када дођешъ само подъ едно дрво, нема ту ништа друго, него само помисли: охъ, да ми е сада печены птица, и одмахъ ће ти слећети каква хоћешъ печена птица. Пошто се наситишъ печена птичјега мяса, онда се слепета она иста птица, и полети горе на дрво, исто цѣла, каква е и была. Ту су све велике куле, на свакој има по 70 љошака прострты; у свакому љошку по 70 младића, на њима су све златне хальине, сяю се као сунце; према њима тако у другимъ љошцыма, у свакому по 300 одѣвены све у злато дивны дѣвойка; ове се зову Урије; па помисли ли момакъ, да му е дѣвойка!, или дѣвойка, да јој е момака!, одма ће по 70 сами доћи, и тако ће се наслађивати, што годъ хоће. Па, манита Влахињо, ту ће бити свакога естива, што годъ човѣкъ зажели, то

есть: пирян-месо, печено месо, сарма, япракъ съ лукомъ, каля са сухимъ месомъ, пилавъ одъ пиринча, чорба одъ пиринча, сладка пита баклава, бурекъ пита съ месомъ, пита зеляница, пита бона, пита начарица, азве доста, рещедіе много, доста кисѣла млека, замеѣена ско-рупа, и осталь триста пееднаки естива; све ќе се то доносити преда те у златнымъ цеферли-ѣасама, ама валя побрже ести, ерѣ мслаиѣ (анѣелъ) држи трпезу на глави, догъ се веде, вато валя прихиѣати побрже. Па веѣ остави се безпослице; кадъ си обеѣала Асану Польчиѣу и потурчила се, айде одма предъ кадію, да те съ нѣимъ вѣнча, па айдете дома своіой куѣи, те ќешѣ што научити о туркованію.

Одговори Риста: Господару! кадъ е тако, како ты кажешѣ, у вашему раю, то су манити сви Турцы, што одма непомру, па некъ иду у тай вашъ рай, па нека се наслаѣиваю изобила; зашто амо отимаю у насѣ? и сваке зулуме што чине ядной сиротињи Раи, као ево и мени ку-кавной сиротицы! што ми на правди божіой зу-лумъ вы чипите; правда ќе божія за ово васѣ казнити, може быти и на овому свѣту, а камо ли на оному. Та ето, како што ты кажешѣ, тамо нма свашта доста, и найлѣпши дѣвояка, ти некаквы Урія, жалость васѣ знала и съ нѣи-ма, пакъ се напробирайте, колико вамъ душа хоѣе; што се вы мене едне селякинѣ непроѣ-те; та и честитый нашѣ царѣ свакій дапѣ кри-чи: да се Раи некаква зулума нечипи, и на си-лу нико да се нетурчи. Ама што вы Турцы мислите, зарѣ съ некаквымъ преварама, и съ великимъ мукама да ѣете ме преварити и по-турчити? то одъ мене неѣете никадѣ дочекати;

ама знайте добро, да се я неѣу никадѣ потур-чити, све да ќе одъ мене пече (комадиѣи) ко-лико уxo одліетати. Я вамъ неѣу вашего рая; ето вамъ га на поклонѣ; недай Боже, я неѣу одъ мое православе Христіанске вѣре одсту-пити; волимъ найпослѣ свою крвѣ за ню про-лити, и то ѣу драговольно учинити, као што су многе свете мученице учиниле, па садѣ по-чиваю у царству Христову; тако се и я уз-дамъ, да ќе ми све ово мой преблагій Христосъ испунити.

Кадъ Рустан-бегъ чуе све ово што е из-говорила, съ разяренымъ као лавъ очима, и съ чегрѣѣимъ зубима, стане іой претити: бре! ты си Влахиньо овди много нешта изговорила, што ти не требало; знай добро, я' ти се валя потурчити, яли на найгорымъ мукама умрети; одъ ово двое избери, кое хоѣешѣ.

Изатога онъ устане, и вратисе натрагъ у сарае къ Везиру, и све му по реду искаже нѣовъ разговоръ, и найпослѣ, да она неѣе ни-како да се потурчи. Рекне Везиръ: то она про-дава мриѣелице; хоѣе некако найпослѣ. — Зо-вне дакле Ахмета Вукиѣевиѣа, онога гаваза што ій е довео, и рекне му: айде Ахмете, во-ди у Мостарѣ у твою куѣу ону Влахиню, па некъ ноѣива у тебе, а они Власи нека иду у кога другога, ама недай да се састаю съ нѣомъ; па ето мешѣеме и кадіе; и кажи кадіи, нека іой притужи како најболѣ зна, небы ли е по-турчио, и айде неоклевай.

Они се одма врате у Мостарѣ; Ахметъ уведе Ристу, и одведе е у себе дома, а оной четверицы каже, да иду у каква знанца Хри-стіанина, те да ноѣиваю. Пошто Турчинѣ ве-

чера са своіомъ женомъ, рекне: айде подай и Риста да вечера добро, еръ ніе фукара ништа окусила има два дана. Жена му то учини, и понуди е, али Риста неће, да еде турскога естива ни по кои начинъ, зашто се бояла въз два узрока, прво были су тада частни пости, па да е небы омрсили естивомъ; друго бояла се, да іой неметну какве маѣе у естиво, будући она е знала, да су тако и другима радили, па послѣ полуде, те се у ономъ потурче, и за тай узрокъ ніе хотѣла ніово ништа ести. Кадъ види туркиня, да она неће ништа ніово да еде, а она е уведе у одну собу, пакъ іой рекне, е-то, манити! спавай; кадъ нећешъ пишта да едешъ, а ты умри одъ глади. Она се врати къ мужу, и каже му, да неће дѣвойка ништа да еде. Риста устане, и стане се молити Богу; въз то почне плачући цычати. То причуе Ахметовица, скочи на ноге, и брже болъ отрчи къ нѣой у собу, и запита е: „Риста! што сынко плачеш? — Одговори Риста: а како нећу плакати, та видишь ли мени тужной Зулума одъ неправедны судія, што хоће мене жалостну сиротицу на силу да потурче, или на тежкимъ мукама да умремъ; — хе! хвала Богу! потурчити се нећу, умрети хоћу драгавольно, па што знаду, нека бапъ раде.

Одговори туркиня: Манита ты си боца! та ако си се обежала, и рекла да ћешъ се потурчити, и опетъ рецы, немой се ни одрицати; ма ако ниси рекла, него су те онако на правди потворили, немой имъ ни рећи ништо, и најболъ е свакомъ свою вѣру чувати, и болъ ти е сынко и умрети, него свою вѣру оставити.

Ту се оне растану до уютру. Кадъ се сване, отиде Ахметъ гавазъ у мешѣму, и каже кадїи сву наредбу, што е Везиръ наредїо, при томъ да зовне кадїа Муфтію, да се съ нѣиме посовѣтуе. Кадїа рекне гавазу: айде ты Ахмете, па доведи Влахињу, и нађи іой брата, и ону троицу, нека дођу сви заедно; ево я одохъ у Муфтіе, да се поразговоримъ съ нѣимъ, и довестићу я узгредъ балю.

Ахметъ се врати кући, узме Ристу са собомъ, нађе и ону четверицу, те пођу на мешѣму сви заедно. Кадъ е наведу крозь чаршию између дуђана, угледаю то Турцы, и потрче нѣи много на мешѣму, плыштући рукама, еръ су мислили, да е већ посао свршенъ, и говорећи: хвала светцу Мухамеду, кадъ брате! почеше саме Влахинъ у динъ долазити! Пошто гавазъ съ нѣима ульзе у мешѣму, ту нађу кадїю, Муселима, и други много Турака, сви съде едапъ до другога около; Асанъ балїа стои предъ нѣима. Зовну Ристу, те ульзе и она, и стане кодъ Асана напоредо. Она четверица остану за вратима, еръ су Турцы были закрилили врата, и нису имъ дали ульсти унутра. Они заплачу: какавъ е ово зулумъ, те намъ недате къ божіему шерїату?! — Завиче Муселимъ на Турке: зашто ій бре! непропустите унутра; та нѣима е за неволю! — Тада ій пусте, те ульгву и они сви унутра. —

По задугомъ шутаню запита кадїа Асана: што имашъ ты Асане съ том љевоикомъ?

„Ефендіа, одговори Асанъ, има три године да ми се обежала, и потурчила се; постила е досадъ два рамазана, криюћи одъ свое браће.“

Кадія: еси ли ты дохваѣао съ каквимъ по-
словомъ до нѣ?

Асанъ: нема файде душе губити; нисамъ,
педао Богъ, колико ни до свое сестре.

Кадія: хе! ту си изгубіо. — Потомъ за-
пита Ристу: Бевойко, еси ли ты Туркиня? и
еси ли му се обеѣала? ели све онако, као што
каже Асанъ? —

Рече іой братъ Василь: Риста, ако си му
се обеѣала, и ако е све онако, као што каже
Асанъ, и садъ му рецы слободно, ты се насъ
немой ништа боити, мы ћемо ти бити сви сва-
тови; ма ако ли му ниси ништа рекла, те си
ты права Христианка, немой му ни садъ реѣи,
и небой се! даѣ Богъ правду! нека онъ петля
као ачакъ, и проклетый лужежъ.

Одговори Риста: Ефендіа, онъ све лаже,
и онай, кои га е оному научіо, да онако го-
вори. Я нисамъ Туркиня, нити љу се потурчити,
недао ми Богъ! Я самъ права Христианка пра-
вославна, коя право вѣруемъ у Исуса пребла-
гога Христа, нашега Спасителя, и лѣпый част-
ный крстъ, у свету Богородицу, и у све Све-
те божіе Угоднике. Одъ тога ме неѣе отргнути
сви Турцы, ни самый турскій царъ; ерѣ самъ
я готова за мою православну вѣру, саму мою
крвь пролити, и пеѣу е поштедити, башъ вы
немойте зато ништа мислити. — То изрече, и
почне се крстити. Турцы завичу: немой се ту
крмачо, предъ нама крстити.

Кадія срдито каже іой: валя ти се Влахи-
ньо одма садъ потурчити, и вѣпчати за Асана,
друго ти бити неможе, или ако заплешъ, удри-
ћемо те на велике муке.

Риста рече: та Богъ васъ убіо, зашто љу

се потурчити? зарѣ зато, кадъ вы сви Турцы
будете у арапскомъ паклу, онда да я горимъ
у великому пламену, па да вамъ свѣтлимъ, као
што ѣе свакій потурченякъ и потурченица тако
бити. Я добро знамъ, па тако и држимъ, да кои
нѣе крштень, неѣе бити ни спасенъ, нити ѣе ни-
кадъ виѣети онъ славе божіе.

Кадія разяренъ рекне іой: бре! Влахиньо,
много ты зановеташъ, и неѣешъ да се уведешъ
меѣу оволико Турака; нити се боишъ мога ли-
ца, но свашто блебеѣешъ, быѣе ти у зао часъ,
еси ли ме чула?

Рече му Риста: што љу се я уводити твои
Турака? Зарѣ што право говоримъ? а што бы
се я бояла тебе и твога лица, кадъ се ты не-
боишъ Бога, кои мислишъ, да сѣдишъ у суду
божіему, па неѣешъ право, него криво судишъ;
зато ѣе те правда божія казнити, кадъ годъ
буде; еси ли чуо ты мене?

Рекне едно бегче измеѣу Турака: немойте
е выше, човѣче, она ѣе се ако Богда потур-
чити садъ, па ако іой се грда поѣи за балію,
а оно љу е узети я, нека иде за мене, па ѣе
бити моя Анума (велика госпоа):

Одговори му Риста: шибѣ ты! подви репъ;
нережи, кадъ ти нико на репъ нестает; то вы не-
ћете дочекати одъ мене; я пеѣу за балію, ни за
тебе, ни за самога турскога цара; пеѣу па пеѣу.

Тада се еданъ залети, те е плѣсне съ ру-
комъ по образу; полие е кврѣ изъ уста. Асанъ
почне вѣкати, удри братае кучку, нека одма
крепа; та она се мени обеѣала, я имамъ и свѣ-
доке, па види, што садъ говори?

Одговори му сирота Риста, отируѣи крвь
по устима: та Богъ те убіо, проклетый луже-

жу, паклениче, неће те пчела та увести; какавъ си ты лажацъ, таки су ти и свѣдоцы; све подобанъ подобна тражи; ама мене нећете, ако Богъ да! преврнути; я волимъ најлюбомъ смрти умрети.

Видѣши кадіа, да неможе ништа бити, рече гавазу: Ахмете, айде води ту кучку у тебе дома, да ту више нелае, я е немогу више слушати; на айде сутра къ Везиру, и кажи му све што е говорила; а ти Асане, айде, те тражи свѣдоке, па ий доведи амо. Ахметъ узме Ристу, и одведе е у себе дома. Асанъ отиде да тражи свѣдоке, ако ће бити и за плаћу. — Ту мало остану Турци посрамљени; најпослѣ рекну кадіи: Ефендіа! тако ти Пейгамбера и курана, и тако ти Му-сафа! ради одъ сваке руке, да е потурчишъ; валай ћемо ти мы платити твой трудъ; и сви се отолснъ разићу. Ахметъ гавазъ препоручи својој жени, да добро пази Ристу, притомъ да не пушта какве турске калаше, да улазе къ нъој; него само може долазити къ нъој нѣзинъ братъ Василь. Онъ отиде на Буну къ Везиру, да му каже како е на мешѣми было, и ради други свои послова.

Муфтаіа разлюћенъ, видеши да му нѣгова лажа пеиде за рукомъ, наручи преко свога арапа свимъ булама, кое су бајлице и чаровнице, то естъ, турскимъ жснама, кое умѣю турску кнѣигу, да иду и да понесу ћитабе, па да више нѣ прочитаю, небы ли іој како паметь изврнули и заманитали е. Оне вѣштице едва то пріе дочекаю, и навале, све по петъ по шесть у еданпутъ, те е стану преговарати. Али сирота дѣвойчица, затисне свое уши, и нехтѣ ни слушати, што оне бабрляю. Едномъ изиде Ах-

метовица некудъ, а остане у кући сама Риста; ево ти нѣи ѣаво донесе таманъ десетъ, и предъ нѣима Хада, коя дѣцу женску учи, навале и оборе доле патле сиромашпу и кукавну Ристу. Едне ю притисну, а друге стапу више нѣ изъ ћитаба бабрляти нешто. Тада запомаже пичући ядна Риста: „Помагай Господя Агинице! ако Бога знашъ, ослободи ме овы проклети вѣштица, да ий Богъ убіе! То зачуе Ахметовица, коя е была близу у сусѣдству, долети разярена као лавица и врисне као рисъ: ахъ! што то радите, пасъ имъ на оца и на майку! понадне штапъ, те ий све истера исуюћи и нѣи, и опога ко ий е послао; и сувыше запрети имъ, ако се и една усуди іошъ еданпутъ доћи, да ће іој разбити главу као крмачи. Чуюћи то Муфтаіа, да се тако догодило, остане іошъ више посрамљенъ; разлюти се, те дозове къ себи неколико ярамаза, пѣянаца, и рекне имъ: айде-те, моя дѣво, и прави наслѣдницы нашего светца Мухамеда, обноћъ, те на силу оскврните ону Влахию; докъ то свршите, одма ће се она потурчити. — Они то радо приме на се, и умракъ отрче и стапу лупати у авлияска врата. Ахметовица повиче: кое то ноћасъ? — Они се кажу по имену, молећи ю да имъ отвори врата, и говорећи: пусти насъ упутра, насъ е послао Муфтаіа, имамо нешто зборити той ѣе-войцы, па ћемо одма отићи. Ахметовица знаюћи какви су они люди, рекне имъ: Одлазите отоле, овди нема Ахмета, я васъ пустити нећу ни на кои начинъ. — Они стану разбіяти врата да умѣгу на зоръ. Ахметовица скочи на поге и докопа оружје, даде Ристи едну малу пушку и фишек-кесе, а сама узме го великій ножъ, из-

иђу нѣи двѣ у авлію, и почне іѣ Ахметовица псовати и ружити: Одлазите отолс, паси синови, пасъ васъ окотио, и ко васъ е послао; какавъ онъ, такви сте и вы; та я знамъ, какавъ е оно човѣкъ; онъ е убио свога кмета Христіанина, пакъ побѣгао у Стамболъ, те се замуфтио, па садъ се начиніо некакавъ евліа (свстацъ); — то изговори, па те опале на нѣи изъ пушака; они побѣгну, и отиду безъ трага. Кадъ се сванс уютру, дође іоѣ братъ нѣзинъ Василь, и допесе іоѣ мало хлѣба, да се сирота утѣши. Срѣ за четири дана ништа ніе окусила; узме она да поведе малко хлѣба, а евоти одъ кадіе два музура, и повичу: устай, бре! Влахиньо, зовете нашъ кадіа; и тако уаму и повуку е међу собомъ, недаюћи іоѣ ни брату, да пође съ нѣомъ; и наведу е крозъ чаршию управо на мешѣму. Видећи Турцы опетъ се слете као орлови на стрвину. Садъ стане кадіа умилято Ристи говорити, баш као вукъ ягнѣту: „потурчи се сышко, и сачувай твою младость, немой се утаманъ изгубити, жао ми е што ѣши ты лудо умрети на мукама.

Одговори Риста: „Тежко опому, кога вы Турцы жалите!, вы се, Турцы, валуду мучите око мене; хиладу пута ми говорили, свеедно! я тамо никако неђу; я се крстимъ одъ проклеты ѣавола, и нѣовы паклены синова; вѣчна вамъ мука, као што ѣе вамъ и быти найпослѣ; то изрекне и почне се крстити предъ нѣима: во имя Отца, и Сына, и Святаго Духа, Аминъ.

Завичу Турцы сви иза гласа: Гоши, гони крмачу изъ мешѣмс, све васъ покаури. — Тада зовне кадіа свое музуре, и каже имъ предъ нѣомъ: айде водите е на ѣуприю, па іоѣ све-

жите ноге и руке заедно у квргу, те баците псето у Черетву, да выше несмрди! —

Пошто е изведу изъ мешѣме, зовне кадіа еднога одъ нѣи насамо, и пришаѣе му, да е небацаю у воду, ерѣ се то песмѣ чинити неупитаюћи найпріо Везира, него само, рече: свежите е тврдо съ ужемъ, па е спуштайте сврхъ Ђупріе до воде, па е опетъ теглите горе; тако выше пута урадите, неће ли се тако преплашити и обећати; па другій начинъ ништа іоѣ се учинити неможе. — Они е наведу крозъ куюнцилукъ за инатъ, између Христіански дуѣана. Она сиротица погледа и на едпу и на другу страну, и види на свакому дуѣапу брађу младе Срблѣ, гдѣ свакій рони сузе низъ образъ, а неможе іоѣ ништа помоћи! тада и у нѣоѣ узмути се крвь, те и она плюшти сузама, неизпуштаюћи гласа, као ягнѣ на закланю. —

Докъ се она іошъ у мешѣми бавила, отишла су она четверица, то естъ: Василь и Јованъ, Маріанъ и Стѣпо къ Муяги Ђиберу, и молили га, да отиде къ Везиру, па да му се замоли, да е небацаю у воду, и ако е икако могуће, да е се већ окапе. То Ђиберъ прими драговольно, и одма полети къ Везиру, будући е быо дошао съ Буне. Ђиберове рѣчи предъ Везиромъ быле су ове: „Аманъ Господару! опуѣукару хоће садъ да баце у воду, ели твоя заповѣдь? Господару! немой то чинити, моли те сва Рая, и валай грѣхота е, ерѣ ми се допада, да е она ѣукара права, будући я добро знамъ онога балію, какавъ е оно обѣшенякъ; а то е све Муфтино масло, како се види. —

Везиръ: Прођи се Муяга, немой се ямчити

за ню, ерѣ да е она права, дошао бы баремъ Владика, те се молю за ню.

Тиберѣ: Какавъ Владика? та то Владике и раде одѣ нѣи, да се сви истурче; ерѣ да ово нису стари тврдѣврци у нѣову закону, све бы они съ нѣовымъ зулумима патерали да улѣгу у седамдесетѣ вѣра.

Везирѣ: Па, то е добро, Тибере боланѣ! нека иѣ нагоне, то бы мени было драго; да Богда! да се сви истурче, па наипослѣ и Владика, ерѣ тако имѣ Султанѣ и у берату наипрву рѣчь пише: „да Богда се потурчио наипослѣ, ако ће и на смрти.

Тиберѣ: хе, Господару, пи не мени то мрзко, ама добровольно, а не са зулумима да то бива; ерѣ ова Рая пити ће добровольно, ни на силу, него воли свакиѣ прие умрети, него то учинити. Немой Господару на силу да таке ствари биваю; ако ће се она драговольно потурчити, добро! ма ако ли неће никако, а ты е пусти нека фукара иде дома.

Везирѣ: хе, Тибере, добро! валя и твоя да се послуша; я ослонямъ све на кадио, а ето ће доѣи и свѣдоцы, па нека Кадиа гледа, како е у шерияту, и наипослѣ што учини, добро е учинио. А ты Ахмете (гавазу) трчи брзо, ако су е довели па љуприю, недай да е бацаю у воду, пегъ е узми ты, па е опетѣ води у тебе дома, пакѣ послѣ отиди на мешѣему, те кажи Кадии све како самъ рекао и Тиберу.

Ахметѣ брже болѣ одлети на љуприю, и нађе иѣ, гдѣ су е почели везати; и срдито повиче на нѣи: Шта то хрсузи радите? дайте ми амо ту дѣвойку. — Узме одѣ цѣи сиротицу Ри-

сту, и одведе е својоѣ куѣи, па послѣ оде на мешѣему, те каже Кадии сву Везиреву наредбу.

Чуюѣи Мостарски Християни, као прави Србљи, добри и милостиви люди, да е Везирѣ све ослопио на кадио, потрче нѣи нѣколико у Владичинѣ конактѣ, и рекну Владицы: Та устани веѣе; арамѣ ти парусіе было!; наведешѣ се, па спавашѣ, а толико дана има, како се мучи една Християнска душа, а ты неѣешѣ ни главе да окрепешѣ; садѣ е време да покажешѣ баремѣ одну задумбину; иди у мешѣему, и кажи како си ты царскіѣ човѣкѣ и брат-саибіа, као што показуешѣ намѣ, кадѣ парусіе гулишѣ.

Владика устане и одвуче се у мешѣему, те рекну Кадии некако мртво: Ефендимѣ, той Влахинѣи да небуде сила; а она ако хоѣе добровольно, нека иде, среѣапѣ іоѣ путѣ, нико іоѣ не брани; ты Ефендіа, немой за ово имати на мене хатора, ера ме патѣрала Рая да доѣемѣ, и да ти зборимѣ. — И съ тимѣ се врати опетѣ у своѣ конактѣ.

Видѣѣи Християни, да и ту пема ништа, састану се и договорс меѣу собомѣ, те наѣу еднога младога Србљина, Ату Марковиѣа, кои се добро знао съ Кадіомѣ, да оваѣ поѣе молити, и наипослѣ да прекине е Кадіомѣ на коѣму драго начинѣ. Младиѣъ одма одлети на мешѣему, и полюби Кадии руку, измакне се мало, и стане подвиш рука. Кадиа задре у нѣга очима, измѣри га нѣколико пута узанѣ низанѣ, и рекну му: што си ты ту дошао Москове? —

Одговори А. М.: „Да самъ я Московѣ, небы ты овди дошао, немой мислити, веѣь самъ я права царска Рая, кои честитого цара слушамо и хранимо, такоѣерѣ и нашега Господара

Везира, Муселима, Кадію, и остале све Турке; за васъ гинемо и свою крвь проливамо, и оваке Рае нигди нема. Па ево ме послала сва сиротина Раа къ теби, да ти полюбимъ скутъ, и моле те свы за ону дѣвоику, Ефендіа, тако ти царева хлѣба, и тако ти Светчева мѣста, и свою тѣи китаба, што су ту предъ тобомъ, то е страшна заклетва! учини пресуѣенъ, и пусти е нека иде сирота своіой кући, да обрадуе свою старицу майку, ерѣ доста сте е веѣе мучили и преко врха; а видишъ, Ефендіа, и самъ да ништа не крива, всѣхъ да су е обѣдили на правди божіой; ты можешъ све то учинити, ако хоѣшъ; мы смо твои, а ты си нашъ.

Рекне му Кадіа: хе, Влаше, башъ и могу; и све то садъ стои у мени, ерѣ е Везирѣ све ослоніо на мене, па што учинимъ, добро самъ учиніо. Я башъ видимъ, и сва е прилика, да е ѣсвойка права, и да бы заисто умрла на мукама, и небы преврнула вѣромъ. Ама су, бо-ланъ, скочили око мене сви Мостарски Турцы; валай, билай, даваю ми сто талира, да имъ е предамъ у нѣовс руке, па да е она турче по себи, ама я то неѣу учинити, него гледамъ како е по шеріату. И сутра се надамъ да ѣ доѣи свѣдоцы; да освѣдоче, како се потурчила; па два безъ душе, а трѣій безъ главе; тако е Влаше у турскомѣ суду.

А. М. одговори: Ефендіа, ты можешъ и свѣдоке у лажъ утѣрати, зашто нису прави.

Кадіа: Истина е мое ягнѣ да могу, ерѣ у мене ибрикъ има одъ 77 носаца, па на кои годъ нагнемъ, може ударити вода; ама зацрла су кола, немогу да поѣу, валя иѣ подмазати, па онда да поѣу.

А. М. Ефендіа, кола ѣе добро поѣи, само ты гледай, да лажливѣ свѣдоке потѣрашъ, кои су подмиѣени за двѣ оке масла, да криво свѣдоче.

Кадіа: Айде ты Ато, и поздрави Раю, я ѣу за нѣовъ хаторѣ то свршити, нека се зато нестраше, што се мене тиче, притомъ пакъ, ако ѣевоика буде све на одной, те умѣти буде зборити одсадъ, као што е зборила досадъ. Ама имъ кажи, Богъ ти душа, колико су ми Турцы давали, па нису кола могла поѣи; и ты се добро узми у память, да ово нечуе Везирѣ, и остали Турцы.

Вратисе натрагъ А. М. и каже Христіанима све по реду; ту се они мало обрѣпу. — Иза тога веѣе и Асанъ Польчиѣ поведе низа села двѣ старе свѣды брада баліетине, подмиѣене за двѣ оке масла. Гдѣгодъ е у тымъ селима кои баліа быо, сви су дотрчали на путъ предъ нѣи, и похваліо иѣ е свакиѣ говорѣи имъ: бре афериимъ! старе Газіе! Вы сте на добрый путъ пошли, кои ѣете данасъ еѣ вашомъ свѣдоцбомъ ону Влахишу потурчити; вы ѣете зато бити први кодъ Светца Мухамеда, ако Богда, те се она потурчи, бива брато, то се садъ нама отвори путъ. Я ѣу брате Муіо, узети Јованку тога; ты Омере узми Савку тога; а ты брате Мушане узми Цвѣту тога и тога; нека узме Аліа Милицу онога ит. д. — Одговоре лажливи свѣдоцы: хе! хоѣете вы да се папробирате Влахишя, а да ви мы криво свѣдоцимо, и то да е зашто, небы ни жалли, него само за двѣ оке масла. Рекну на то баліе: айдете браѣо, неѣе вамъ ни у тому све бити; быѣе вамъ валай и одъ насъ по една литра духана, и по

една лѣпа лула. — И тако Асанъ стигне на мешѣму съ лажливимъ свѣдоцыма.

Чуюћи Мостарски Турцы, да су већо дошли свѣдоцы, патрпа иѣ се много у мешѣму, да гледаю шта ће быти најпослѣ. Тада пошлѣ кадѣа свое музуре, те доведу и Ристу у мешѣму. Она провуче се између свио Турака, као ягнѣ између вукова, и стане предъ Кадѣомъ. Кадѣа позадуго кадъ е шутао, засукуюћи брже, и отежући браду, почне Ристу свѣтовати: бре! Влахињо, што си се ты смела? зашто нећешъ да се потурчишъ?

Риста: Я нећу, недао ми Богъ. Како ћу се я одрећи мога создателя Бога! та то ни едно живинче небы урадио, а камо ли я, будући словесно створенъ, и сувыше православна Христѣанка, па да то учинимъ?

Кадѣа: Ма Влахињо! много си ты коешта досадъ овди изговорила манитовштине; ко те бре! нагони, да се одречешъ Бога? него да прећешъ изъ вѣре у болю вѣру. Знаи Влахињо, да ти кажемъ бре! што писи прѣ знала. У почетку овога свѣта, кадъ е Богъ створио оваи свѣтъ, онъ га е утврдѣо па одному волю, и тако савъ оваи свѣтъ стои на одному волю; пакъ знашъ, што се оно другда потресе земля? Оно сынко падне една муха оному волю на едну длаку, па се она длака малко покрене, и зато се онако потресе земля; а да Богъ сачува, да му само падне на ухо, па да онъ крене малко ухомъ, савъ бы се оваи свѣтъ стропо-то. Изатога Богъ е послао у савъ оваи свѣтъ само четири права ѣитаба, коя су съ неба па землю пала, то естъ: најпрѣ Гевратъ (вальда кнѣиге Мойсееве); потомъ Зебуръ (вальда Псал-

тирѣ); па Инпилъ (Евангелѣе?); а најпослѣ послао Куранъ нашему Пейгамберу Мухамеду. — Све, када е другѣи слао, онаи е првѣи быо баталъ, само пашъ еданъ Куранъ што е најпрѣятнѣи Богу; и зато те нагонимо, да се потурчишъ.

Риста: Мы Христѣани невелимо, недаи намъ Боже у тому попузнути, да су она три баталъ, него тврдо право вѣруемо, и право слушамо десетъ божѣи заповѣди, псалтирѣ и савъ старѣи завѣтъ; мы ништа те неодбацуемо. Потомъ наше благодатно Евангелѣе, и све што е Богъ заповѣдио, оно неможе никадъ быти баталъ. Хоѣемо ли право зборити? Вы сте Турцы у тому много залудили, па криво толкуете. Знайте, па унамитите, да наше свето писмо нѣ вѣшто вашему некакву курану, зато му ни я не вѣруемъ никадъ; и проѣтите ме се веће, сяшите ми съ врата.

Срдито шкриплюћи зубима повичу сви Турцы: шути кучко, Богъ те убио; таке ли рѣчи говориш на божѣему шерѣяту? та ты си бре! проста пастирка, коя ништа незнашъ, одкле ты знашъ, што говоре ваша писма, ѣе си ты, море! учила.

Риста: Убио Богъ онога, кои криво говорио; я ако самъ и проста пастирка, ако идемъ и у пояту, негриземъ сламу; ако неумѣмъ никаква писма, а оно долазе у насъ често калуѣри, па памъ кажу све што говори свето писмо.

Кадѣа зовне еднога свѣдока, и запита га: хе ты Мушане, што ты знашъ за ову ѣевоѣку? — Одговори Мушанъ теглећи се за браду: Я знамъ да се потурчила, и да е она садъ туркиня. —

— Кадіа: кажи ми, како се турчила, и пита е говорила кадъ се турчила? — Мушанъ: Богме Ефендіа, я знамъ да е туркиня, па ето ти, я друго незнамъ. — Кадіа почне га питати за пѣіове догмате: Старче, ели она овако и овако говорила кадъ се турчила? — Мушанъ: валай, билай естъ све тако. — Кадіа: хе! бива! кадъ ти я казахъ! — Знашъ ли како іой име? — Мушанъ: Богме Ефендіа, име іой Риста. — Кадіа се насмѣе и рекне му: хей сиромаше, кадъ се потурчила, а како ќе іой бити име Риста? —

Пресѣче му рѣчь Риста и рекне му: Ефендіа, што га ты не питашъ, почему е онъ турчинъ? Брѣ ти ни за то небы умѣо казати, одъ ксе е онъ вѣре. Куѣа му е узъ мою куѣу. Я га никадъ нисамъ виѣела да клани као и остали Турцы. Такій е и оный другій, исто као и онъ; нити се крсте, ни кланяю, веѣъ башъ као едне живине па овому свѣту. Они су зато дошли, само да узму двѣ ове масла, да могу кою пурру зачинити; ето какви су свѣдоцы.

Турцы завичу па ню: Умукни ты веѣъ, заніемила! —

Риста: Да Богда заніемили вамъ лаживи свѣдоцы! —

Кадіа рече Мушану: айде ты изиѣи напољ, и нека Омеръ улѣзе амо. Мушан изиѣе, а Омеръ улѣзе, и стане башъ предъ кадіомъ засукуюѣи брке. Почне га Кадіа питати све по реду као и првога. Одговори Омеръ: Ефендіа, како што ти е Мушанъ казао, я ти ништа выше ни манѣ немамъ казати, башъ е онако; и то знамъ, да се она заисто потурчила, и да е садъ туркиня. — Кадіа: кадъ ты знашъ, да е

тако было, а како іой е име боланъ? — Омеръ: Богме Ефендіа, знамъ, да іой е име Риста.

Проговори Риста: Молимъ те Ефендіа, послушай ме мало, да ти кажемъ управъ, какавъ е онъ човѣкъ: ево: онъ піе вино исто као и мы; еде крметину, што ваша вѣра неможе подпѣти; выше се онъ радуе нашему Божиѣу, да доѣе у насъ, па да се валоче, него своме црну байраму: овакога лупежа нема нигди; ништа одъ цѣга останути неможе; онъ е дошао да криво свѣдоци па мене, и то само за оку масла; онъ бы іопъ за другу улѣгао у седамдесетъ и седамъ вѣра, и веѣе старъ одъ седамдесет година. Ето какавъ е онъ човѣкъ, образъ му поцрніо!

Кадіа окрене се къ Турцыма и каже имъ: валай браѣо Турцы, доѣоше свѣдоцы да потурче Ристу, па Риста потурчи Турке. Я самъ съ почетка видіо, да е Риста права, а ови што свѣдоче; ово су яланъ шахити (лаживи свѣдоцы); валай, садъ бы имъ по правому шеріату, валяло удрити по 50 толяга узъ душу, па имъ послѣ узети по едну добру краву; ама будуѣи су факири (сиромаси), айде тамо некъ се стропошаю, те попію по едну кафу, па некъ іи врагъ носи одкле су и дошли. — Ты Риста, аферимъ ти было; я видимъ, да си ты чиста и права башъ ѣевойка, коя бранишъ свою чистоту и вѣру. Я самъ у почетку видіо, да бы ты волѣла на мукама умрѣти, него одустати свою вѣру; тако и валя Сынко! и пайболъ е држати ону вѣру, у којой се човѣкъ роди. Опай е човѣкъ найгорій, кои прелази изъ едне у другу, па послѣ невѣруе ни едне; и нѣму човѣкъ ни у чемъ не може вѣровати, нити се може на

нѣга ослопити, и то се зове човѣкъ ништа. Ты Риста, моя кока, ево ти мое мураселе, па айде упуть горе у цркву калуѣерима, и кажи имъ, да те слободно вѣнчаю, некъ се не бое зато веѣ турака; немой се бояти ни ты; при томъ незадржавай се дома задуго, веѣ кои те найпріе запроси одъ Ришѣана, одма айде за нѣга, и одсадъ буди слободна.

Риста докъ прими одъ Кадіе мураселу, доѣ са своіомъ браѣомъ у цркву, пуна радости, исповѣди се и прими свету Тайну; и одма оде са своіомъ браѣомъ куѣи, и обрадуе старицу свою майку, све домаѣе, и свакога свога пріятеля. — Послѣ до мало времена заште е еданъ Србинъ, те се уда за нѣга, и вѣнча се торжественно одъ долеподписаного у Мостарској цркви. Садъ има три сынчиѣа, као три влатне ябуке, и живе у миру. **Ј. Намучина.**

III. ПРЕДМЕТИ ИСТОРИЧКИ.

1. ХЕРВОЯ ВУКИЋЪ,

Кнез Сплѣтскій, и великій Войвода Кралѣвства Босанскога, роѣен 1356 умрео 1415.

Тавна доба среднѣга вѣка, пуна тмина, незнанства, самосиля, и другихъ зала, коя су плодъ занемаренога просвѣѣеня ума и срца людскога, оставише успомену, кою ће особито нашъ народъ югославенскій јошъ дуго сломијати, и као баштину дуго на себи осѣѣати! — Вѣкъ средній обично се зове: Вѣкъ юначства и витезства. Владаочки дворови пуни су были людій витезова. Ако е ко био широкихъ плеѣа,

замашита стаса, снажнихъ мишица, кудрасте браде, чупастихъ бркова, дивлѣга погледа — то е био Витезъ. Ако е био среѣанъ у лову, умѣтанъ у улагиваню — то е био кралѣвскій Дворянинъ, а мало помало великій Войвода. Онъ е робіо, палио, градове другихъ племиѣа обарао, свое видао, туѣ кмете и землѣ силомъ отимао. Владаоцы то су мирнимъ окомъ гледали; то кодъ нихъ не се звало разбойничество, веѣ славно юначество. Войвода брзо бы свою силу оячао, и владоецъ морао е сва пѣгова иманя, често преко волѣ, своіомъ повелѣомъ и печатомъ потврдити, нестаруѣи себи зато много главе, што су она криво стечена. Таквій Войвода у свему е одъ свога господара неодвисанъ постаяо, и само кадъ бы краль имао бой съ киме, слао бы му овый воену помоѣь, и то често кадъ бы му драго было; а кадъ е ухватіо згуду, и овый послѣдній осѣнъ свога подложничства бацао бы подъ ноге. Начинъ овый поданства и одношеня властеле прамма владоецыма, одъ Латина Feudalismus званій, у среднѣмъ вѣку по свој Европи обѣенитъ био е; онъ е раздѣлю много яке землѣ на мале слабе комаде, и тако упропастио цѣле државе и кралѣвства, а народима прамъ сужанства о врату обѣсио. — Како годъ по осталој Европи, тако исто и по югославенскимъ земляма, нарочито у Босни, споменутый феудализамъ и вализамъ био е распространѣнъ, — и но упропастио. Велике Войводе Русага Босанскога, како сами себе називаше: Влатко, Сандаль, Стѣпанъ Косача, Хервој, и други многи, кралѣвску моѣь ослабише, и тимъ себо и свој народъ надъ пропасть не само доведоше, веѣ